พระแม่แห่งสยาม

นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗๗ พรรษา

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๒

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พระราชประวัติในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

พระราชสมภพ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นพระธิดาองค์ที่ ๓ ของหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร (ต่อมาได้รับการสถาปนาเป็น พลเอก พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ) และหม่อมหลวงบัว กิติยากร (สนิทวงศ์) พระราชสมภพ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ (เดือน ๙ ขึ้น ๑๑ ค่ำ ปีวอก จัตวาศก จ.ศ. ๑๒๙๔) ณ บ้านของ พลเอก เจ้าพระยาวงศานุประพันธ์ บ้านเลขที่ ๑๘๐๘ ถนนพระรามหก จังหวัดพระนคร พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “สิริกิติ์” มีความหมายว่า “ผู้เป็นศรีแห่งราชสกุลกิติยากร” หรือ “ผู้ที่มีผู้สรรเสริญเล่าลืออันเป็นสิริมงคล” ทรงมีพระเชษฐาและพระขนิษฐาร่วมชนกชนนี ดังนี้

๑. หม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์ กิติยากร
๒. หม่อมราชวงศ์อดุลยกิติ์ กิติยากร
๓. หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร
๔. หม่อมราชวงศ์บุษบา กิติยากร

แผนผังราชสกุลในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

รัชกาลที่ ๕ + เจ้าจอมมารดาอ่วม

กรมพระจันทบุรีนฤนาถ

[พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ์]

รัชกาลที่ ๔ + สมเด็จพระปิยมาวดีศรีพัชรินมาตา [เจ้าจอมมารดาเปี่ยม]

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ + หม่อมใหญ่

ม.จ. อัปษรสมาน เทวกุล

รัชกาลที่ ๒ + เจ้าจอมมารดาปรางใหญ่

กรมหลวงวงศาธิราชสนิท + หม่อมแย้ม

พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ + หม่อมเขียน

พลเอก เจ้าพระยาวงศานุประพันธ์ + ท้าววนิดาพิจาริณี

[ม.ร.ว. สท้าน สนิทวงศ์] [บาง สนิทวงศ์]

กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ [ม.จ. นักขัตรมงคล กิติยากร] + ม.ล. บัว สนิทวงศ์

ม.ร.ว. กัลยาณกิติ์ กิติยากร

ม.ร.ว. อดุลยกิติ์ กิติยากร

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

[ม.ร.ว.สิริกิติ์ กิติยากร]

ม.ร.ว. บุษบา กิติยากร

หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ในขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยเสนาธิการกองทัพบกมียศเป็นพันเอก ภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ทรงลาออกจากราชการทหาร และต่อมารัฐบาลได้แต่งตั้งให้พระองค์เดินทางไปดำรงตำแหน่งเลขานุการเอก ณ สถานทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งขณะนั้น หม่อมหลวงบัว กำลังมีครรภ์ใกล้ครบกำหนด จึงมิได้ติดตามไปด้วย และได้ย้ายจากวังเทเวศร์กลับไปพักอยู่กับบิดา จนให้กำเนิดหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร แล้วจึงเดินทางไปสมทบ และให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร อยู่ในความดูแลของ พลเอก เจ้าพระยาวงศานุประพันธ์ และท้าววนิดาพิจาริณี ผู้เป็นบิดาและมารดาของหม่อมหลวงบัว

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เจริญวัยขึ้นท่ามกลางความผันผวนทางการเมืองของประเทศ เพราะหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เกิดกบฏ พระองค์เจ้าบวรเดช เหตุการณ์บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะตึงเครียด พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่จังหวัดสงขลา โดยมีพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในตามเสด็จด้วย ซึ่งในครั้งนี้ หม่อมเจ้าอัปษรสมาน หรือท่านย่าได้ทรงรับนัดดาตามเสด็จไปด้วย เมื่อเหตุการณ์สงบจึงได้กลับมาอยู่กับท่านตาและท่านยายที่บ้าน ถนนพระรามหก อีกครั้งหนึ่ง ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๗ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงลาออกจากราชการและเดินทางกลับประเทศไทย จึงมารับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ซึ่งมี อายุได้ ๒ ปี ๖ เดือน จากหม่อมเจ้าอัปษรสมาน กลับมาอยู่รวมกันที่วังเทเวศร์ ซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนกรุงเกษม ปากคลองผดุงกรุงเกษม ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ทรงศึกษา

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เริ่มเรียนชั้นอนุบาล ณ โรงเรียนราชินี ปากคลองตลาด เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๙ และสอบไล่ได้ชั้นประถมปีที่ ๑ ในปีเดียวกันนั้น โดยศึกษาที่โรงเรียนราชินีได้เพียง ๑ ปี ต่อมาเมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาขึ้น ทำให้การคมนาคมขาดความสะดวกและความปลอดภัย หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร จึงต้องย้ายไปศึกษาในชั้นประถมปีที่ ๒ ที่โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ ถนนสามเสน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เนื่องจากอยู่ใกล้บ้านในระยะที่เดินไปโรงเรียนเองได้ และศึกษาอยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้ถึง ๘ ปี จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ โดยมีเลขประจำตัวนักเรียน ๓๗๑ และมีเพื่อนร่วมชั้นเรียนจำนวน ๓๗ คน

ณ โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ นอกจากการศึกษาวิชาสามัญแบบโรงเรียนทั่วไปโดยเน้นด้านภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสแล้ว หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ยังได้เรียนวิชาพิเศษ คือเปียโน โดยสมัครเข้าเรียนเปียโนตั้งแต่ปีแรกที่เข้าเป็นนักเรียน เพราะมีพรสวรรค์และความสนใจ สามารถเรียนได้ดีและเร็วเป็นพิเศษ โดยมีมาดามเรอเนย์และมาดามฟรังซิสาก้าเป็นอาจารย์ผู้ฝึกสอนดนตรี นอกจากดนตรีแล้วหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ยังสามารถเรียนได้ดีทั้งวิชาภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ขณะที่มีอายุเพียง ๑๓ ปี นอกจากนั้นยังได้รับการอบรมในด้านวิชาการเรือนมาโดยเฉพาะทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน จึงมีความสันทัดเป็นพิเศษ สามารถประกอบอาหารได้ทั้งอาหารไทยและอาหารฝรั่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำราชสำนักเซนต์เจมส์ ประเทศอังกฤษ และทรงพาครอบครัวไปด้วย ซึ่งขณะนั้นหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร มีอายุได้ ๑๓ ปีเศษ และจบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๓ ของโรงเรียนเซนต์ฟรังฯ แล้ว ในระหว่างที่อยู่ในประเทศอังกฤษหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ได้เรียนภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสกับครูพิเศษควบคู่ไปกับการเรียนเปียโน ด้วยความมุ่งหวังที่จะเรียนเปียโนเป็นวิชาชีพ โดยสามารถใช้ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดีทั้งสองภาษา ทางด้านการดนตรีนั้นได้ศึกษาประวัติเพลงและชีวประวัติของนักแต่งเพลงเอกของโลก และโปรดปรานการเรียนเปียโนมากที่สุด

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ยังคงศึกษาเปียโนเป็นพิเศษและฝึกซ้อมมากขึ้น เพื่อจะเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัย Conservatoire National De Musique ซึ่งเป็นวิทยาลัยการดนตรีที่มีชื่อเสียงของกรุงปารีส และที่ประเทศฝรั่งเศสนี้เองหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร และครอบครัวได้มีโอกาสเข้าเฝ้าถวายการปฏิบัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และเป็นที่ต้องพระราชอัธยาศัยต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้เข้าศึกษาในโรงเรียน Pensionnat Rinate Rive ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ที่สอนวิชาพิเศษแก่กุลสตรี โดยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงเป็นธุระจัดการในการศึกษาต่อครั้งนี้ และศึกษาอยู่จนถึงวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ จึงได้ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนิวัตสู่ประเทศไทย เพื่อการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ทรงหมั้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ขณะที่หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากรและครอบครัว พำนักอยู่ในกรุงปารีส ได้มีโอกาสเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งโปรดเสด็จประพาสกรุงปารีสเพื่อทอดพระเนตรการแสดงของวงดนตรีที่มีชื่อเสียงอยู่เสมอ และโปรดประทับที่สถานเอกอัครราชทูตไทยเช่นเดียวกับนักเรียนไทยคนอื่น ๆ และทรงร่วมสังสรรค์กับหมู่นักเรียนไทยอย่างใกล้ชิดโดยมิได้ถือพระองค์ จึงทำให้ทรงมีโอกาสพบกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดการดนตรีเป็นพิเศษและหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ก็มีความสนใจในศิลปะการดนตรีเป็นพิเศษเช่นเดียวกัน จึงเป็นจุดเริ่มแรกที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ซึ่งขณะนั้นมีอายุเพียง ๑๕ ปีเศษ แทบทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรม ณ สถานทูตไทยในกรุงปารีส หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากรและครอบครัว ได้เฝ้าถวายการรับรองตลอดเวลาที่ประทับจนเป็นที่คุ้นเคยต่อเบื้องพระยุคลบาทและเป็นที่ต้องพระราชอัธยาศัย ในเวลาต่อมาหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทย ประจำราชสำนักเซนต์เจมส์ ประเทศอังกฤษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังเสด็จเยี่ยมครอบครัวหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร อยู่เสมอ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ ที่เมืองบอนเน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในระหว่างที่ประทับรักษาพระองค์อยู่นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ หม่อมหลวงบัว กิติยากร พาบุตรีทั้งสอง คือหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์และหม่อมราชวงศ์บุษบา กิติยากร เข้าเฝ้าเยี่ยมพระอาการเป็นประจำ จนพระอาการประชวรทุเลาลง สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงขออนุญาตต่อหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร อยู่ช่วยเฝ้าถวายการพยาบาล และทรงดูแลจัดการเรื่องความเป็นอยู่ทุกประการ รวมทั้งด้านการศึกษา ซึ่งหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ก็ทรงอนุญาตตามพระประสงค์

เมื่อทรงหายจากพระอาการประชวร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้านักขัตรมงคล และหม่อมหลวงบัว กิติยากร เข้าเฝ้า ณ เมืองโลซานน์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้รับสั่งสู่ขอหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร และทรงมีรับสั่งตอนหนึ่งว่า “ขอให้ทำกันเฉพาะภายในครอบครัวเท่านั้น เพราะเมื่อคราวฉันเองก็ทำอย่างนี้เหมือนกัน จะมีอะไรขัดข้องไหม” หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร กราบทูลตอบว่า “ตามแต่จะมีพระราชประสงค์” พิธีหมั้นจึงจัดเป็นการภายในเงียบ ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมอบพระธำมรงค์เพชร น้ำใสบริสุทธิ์รูปหัวใจเกาะไว้ด้วยหนามเตย แด่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร และพระธำมรงค์เพชรวงนี้เป็นพระธำมรงค์ที่สมเด็จพระราชบิดาทรงหมั้นสมเด็จพระราชชนนี หลังจากนั้นได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้แจ้งมายังรัฐบาลไทยทราบอย่างเป็นทางการว่าพระองค์ได้ทรงประกอบพิธีหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร แล้วที่เมืองโลซานน์ เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๒

ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๐/๒๔๙๒ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันพฤหัสบดีที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๒ ประธานสภาผู้แทนได้แจ้งเรื่องที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ให้ที่ประชุมทราบ สมาชิกสภาผู้แทนในที่ประชุมรับทราบและปรบมือด้วยความชื่นชมยินดี

ในการครั้งนี้ประธานสภาผู้แทน และประธานวุฒิสภา ได้มีโทรเลขถวายพระพร ดังมีข้อความต่อไปนี้

โทรเลขถวายพระพรจากประธานสภาผู้แทน*

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทย ณ พระตำหนักที่ประทับโลซานน์ สวิตเซอร์แลนด์

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท สภาผู้แทนได้รับทราบเรื่องพิธีหมั้นของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทกับหม่อมราชวงศ์หญิงศิริกิต กิติยากร ด้วยความชื่นชมยินดีโดยพร้อมเพรียง ในนามของสภาผู้แทนข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานตั้งสัตยาธิษฐานขอให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท อีกทั้งคู่หมั้นของพระองค์จงทรงประสพแต่ความสุขสำราญและเจริญด้วยพระชนมายุยิ่งยืนนาน เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า เพียร ราชธรรมนิเทศ

ประธานสภาผู้แทน

(*จากรายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๒๑/๒๔๘๒ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันจันทร์ที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๒)

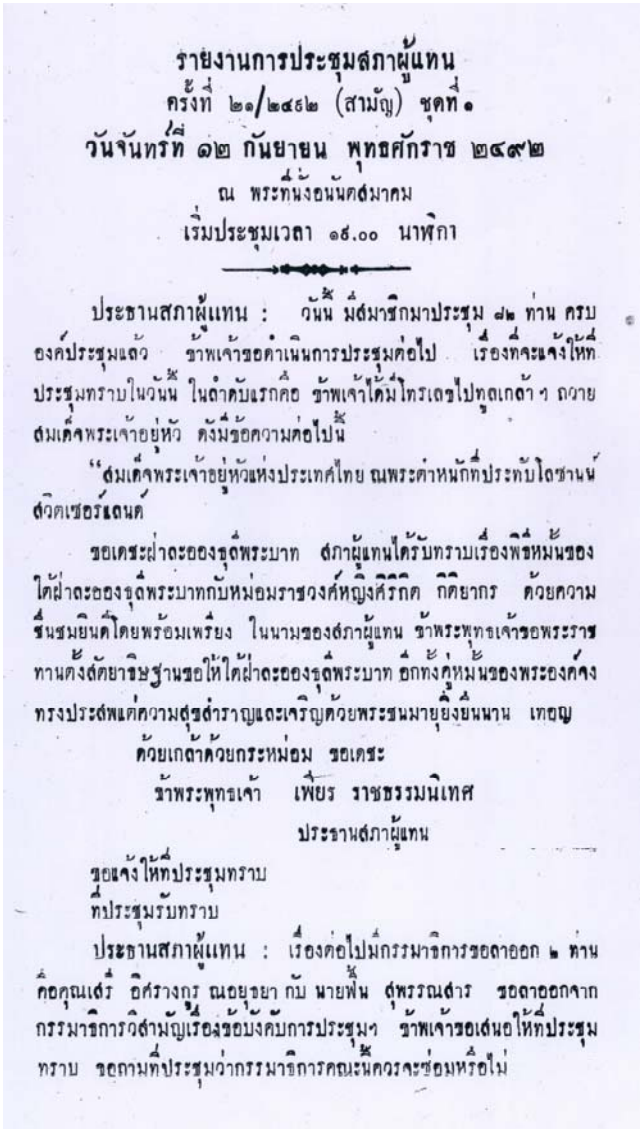

รายงานการประชุมสภาผู้แทน
ครั้งที่ ๒๑/๒๔๘๒ (สามัญ) ชุดที่ ๑
วันจันทร์ที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๒
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
เริ่มประชุมเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา

ประธานสภาผู้แทน : ...มีสมาชิกมาประชุม ๗๒ ท่าน ครบองค์ประชุมแล้ว ข้าพเจ้าขอดำเนินการประชุมต่อไป เรื่องที่จะแจ้งให้ที่ประชุมทราบในวันนี้ ในลำดับแรกคือ ข้าพเจ้าได้มีโทรเลขไปทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังมีข้อความต่อไปนี้

"สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งประเทศไทย ณพระตำหนักที่ประทับโลซานน์ สวิตเซอร์แลนด์

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท สภาผู้แทนได้รับทราบเรื่องพิธีหมั้นของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทกับหม่อมราชวงศ์หญิงศิริกิต กิติยากร ด้วยความชื่นชมยินดีโดยพร้อมเพรียง ในนามของสภาผู้แทน ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานตั้งสัตยาธิษฐานขอให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท อีกทั้งคู่หมั้นของพระองค์จงทรงประสพแต่ความสุขสำราญและเจริญด้วยพระชนมายุยิ่งยืนนาน เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า เพียร ราชธรรมนิเทศ

ประธานสภาผู้แทน

ขอแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ที่ประชุมรับทราบ

ประธานสภาผู้แทน : เรื่องต่อไปมีกรรมาธิการขอถอดออก ๒ ท่าน คือคุณเดิร์ อิศรางกูร ณอยุธยา กับ นายฟื้น ดุพรรณดำรง ขอถอดออกจากกรรมาธิการวิสามัญเรื่องข้อบังคับการประชุมฯ ข้าพเจ้าขอเสนอให้ที่ประชุมทราบ ขอถามที่ประชุมว่ากรรมาธิการคณะนี้ควรจะซ่อมหรือไม่

โทรเลขถวายพระพรจากประธานวุฒิสภา*

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ณ ที่ประทับเมืองโลซานน์ สวิสเซอร์แลนด์

ในนามของสมาชิกวุฒิสภา ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาศกราบบังคมทูลพระกรุณาด้วยความปีติยินดีอย่างจริงใจในการที่ได้ทรงกระทำพระราชพิธีหมั้น ขอน้อมเกล้าฯ ถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญ พร้อมด้วยหม่อมราชวงศ์หญิงศิริกิต กิติยากร

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า ศรีธรรมาธิเบศ

ประธานวุฒิสภา

His Majesty The King of Thailand

Lausanne Switzerland

On behalf of the members of the Senate. I humbly beg to submit to your Majesty our heartfelt felicitation for your Majesty's betrothal and wish your Majesty and M.R. Sirikit Kitiyakara all happiness.

Sritharmathibes

President of the Senate

(*จากรายงานการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๐/๒๔๙๒ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันจันทร์ที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๙๒)

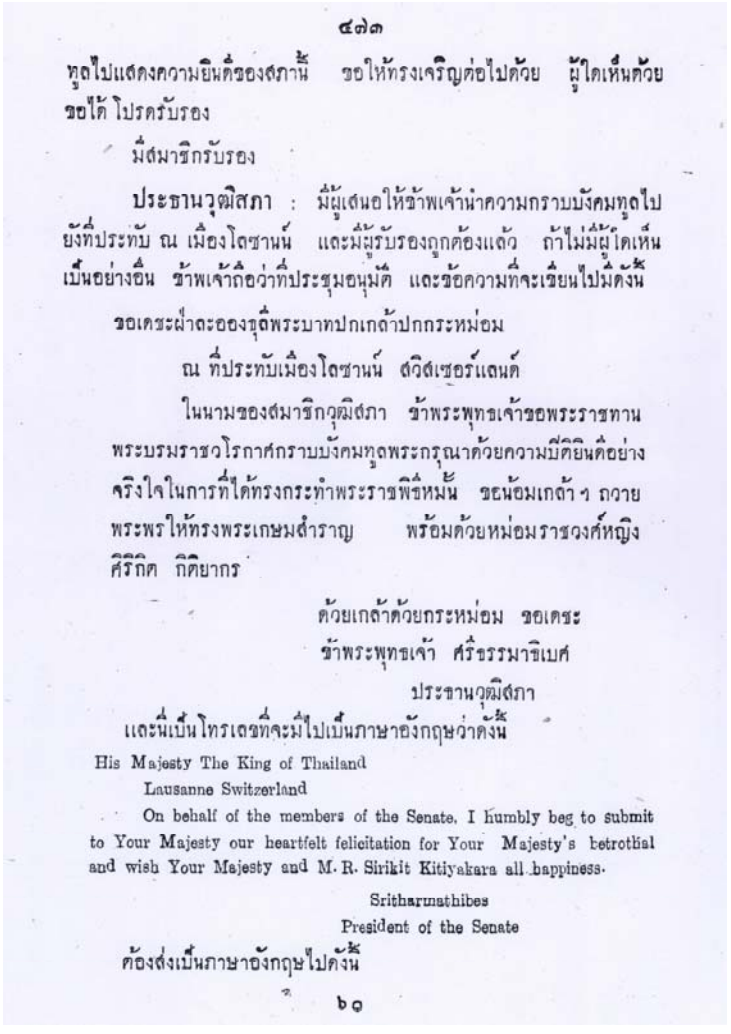

๔๗๓

ทูลไปแสดงความยินดีของสภานี้ ขอให้ทรงเจริญต่อไปด้วย ผู้ใดเห็นด้วย ขอได้ โปรดรับรอง

มีสมาชิกรับรอง

ประธานวุฒิสภา : มีผู้เสนอให้ข้าพเจ้านำความกราบบังคมทูลไปยังที่ประทับ ณ เมืองโลซานน์ และมีผู้รับรองถูกต้องแล้ว ถ้าไม่มีผู้ใดเห็นเป็นอย่างอื่น ข้าพเจ้าถือว่าที่ประชุมอนุมัติ และข้อความที่จะเขียนไปมีดังนี้

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ณ ที่ประทับเมืองโลซานน์ สวิสเซอร์แลนด์

ในนามของสมาชิกวุฒิสภา ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาศกราบบังคมทูลพระกรุณาด้วยความปีติยินดีอย่างจริงใจในการที่ได้ทรงกระทำพระราชพิธีหมั้น ขอน้อมเกล้า ฯ ถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญ พร้อมด้วยหม่อมราชวงศ์หญิงศิริกิต กิติยากร

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า ศรีธรรมาธิเบศ

ประธานวุฒิสภา

แล้วนี่เป็นโทรเลขที่จะมีไปเป็นภาษาอังกฤษว่าดังนี้

His Majesty The King of Thailand

Lausanne Switzerland

On behalf of the members of the Senate, I humbly beg to submit to Your Majesty our heartfelt felicitation for Your Majesty's betrothal and wish Your Majesty and M. R. Sirikit Kitiyakara all happiness.

Sritharmathibes

President of the Senate

ต้องส่งเป็นภาษาอังกฤษไปดังนี้

๖๑

ฃพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ณ พระตำหนักของสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า วังสระปทุม เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๓

เวลา ๙.๓๐ น. พลโท มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ทูลเกล้าถวายทะเบียนสมรส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในสมุดทะเบียนสมรสเป็นพระองค์แรกและโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ลงนามในลำดับต่อมา หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ลงพระนามในฐานะบิดาผู้ให้ความยินยอมตามกฎหมาย เนื่องจากหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร (ขณะนั้นมีอายุ ๑๘ ปี) ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราชสักขี คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมขุนชัยนาทนเรนทร และจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ลงนามด้วย

เวลา ๑๐.๔๕ น. สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เสด็จออกห้องพระราชพิธีถวายน้ำพระพุทธมนต์ เทพมนต์ และทรงเจิมแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากนั้นทรงรดน้ำพระพุทธมนต์ เทพมนต์ และทรงเจิมแด่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสตามโบราณราชประเพณี

การพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ผ่านไปทางสำนักราชเลขาธิการในพระองค์ ให้พระราชธรรมนิเทศ ประธานสภาผู้แทน พันตรี ควง อภัยวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทน จังหวัดพระนคร หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช สมาชิกสภาผู้แทน จังหวัดพระนคร นายเกษม บุญศรี สมาชิกสภาผู้แทน จังหวัดนครสวรรค์ และนายยกเสียง เหมภูติ สมาชิกสภาผู้แทน จังหวัดระนอง เป็นผู้เข้าเฝ้าถวายน้ำมุรธาภิเษก ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทย สำหรับผู้แทนวุฒิสภาซึ่งได้เข้าเฝ้าถวายน้ำมุรธาภิเษก ในการพระราชพิธีราชภิเษกสมรสครั้งนี้ ได้แก่ พระยาอุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ พลโท พระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร พลโท พระยาศรีศรราช และพระยาอัครราชทรงศิริ

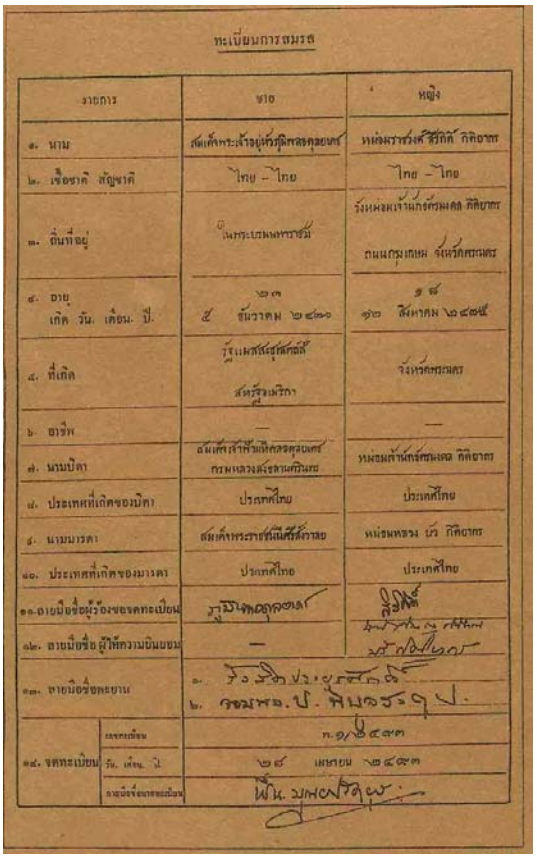

ทะเบียนการสมรส

รายการ	ชาย	หญิง
๑. นาม	สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช	หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร
๒. เชื้อชาติ สัญชาติ	ไทย – ไทย	ไทย – ไทย
๓. ที่อยู่	ในพระบรมมหาราชวัง	วังหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ถนนกรุงเทพ จังหวัดพระนคร
๔. อายุ เกิด วัน เดือน ปี	๒๑ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๐	๑๘ ๑๒ สิงหาคม ๒๔๙๕
๕. ที่เกิด	รัฐแมสซาชูเซ็ทส์ สหรัฐอเมริกา	จังหวัดพระนคร
๖. อาชีพ	—	—
๗. นามบิดา	สมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร	หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร
๘. ประเทศที่เกิดของบิดา	ประเทศไทย	ประเทศไทย
๙. นามมารดา	สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย	หม่อมหลวง เว้ กิติยากร
๑๐. ประเทศที่เกิดของมารดา	ประเทศไทย	ประเทศไทย
๑๑. ลายมือชื่อผู้ร้องขอจดทะเบียน	ภูมิพลอดุลยเดช	สิริกิติ์ กิติยากร
๑๒. ลายมือชื่อผู้ให้ความยินยอม	—	หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร
๑๓. ลายมือชื่อพยาน	๑. ร.ร.ศิริประยูรศักดิ์ ๒. จอมพล ป. พิบูลสงคราม	
๑๔. จดทะเบียน วัน เดือน ปี	๒๘ เมษายน ๒๔๘๓	
ลายมือชื่อนายทะเบียน	พัน. วณิชปรีชาพูล	

พระราชโอรสและพระราชธิดา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา ๔ พระองค์ ดังนี้

๑. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี (ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา) ประสูติ ณ สถานพยาบาลมองต์ซัวซี เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๔

๒. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ บรมจักรยาดิศรสันตติวงศเทเวศร ธำรงสุบริบาลอภิคุณูประการมหิตลาตุลเดช ภูมิพลนเรศวรางกูร กิตติสิริสมบูรณสวางควัฒน์ บรมขัตติยราชกุมาร ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ ต่อมาทรงได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร สิริกิติยสมบูรณสวางควัฒน์ วรขัตติยราชสันตติวงศ์ มหิตลพงศอดุลยเดช จักรีนเรศยุพราชวิสุทธ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

๓. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลยโสภาคย์ ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ต่อมาทรงได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติสยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๐

๔. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

การสถาปนาพระอิสริยยศ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้รับการสถาปนาพระอิสริยยศ ๓ ครั้ง ตามลำดับดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓

ในวโรกาสพระราชพิธีราชาภิเษก ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ พระอัครมเหสี เป็น "**สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์**"

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓

ในวโรกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศ สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น "**สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี**"

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๙

ด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผนวช (๒๒ ตุลาคม – ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙) จึงทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระอภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีว่า "**สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ**" เพื่อเป็นการเชิดชูพระเกียรติ นับเป็นพระบรมราชินีนาถองค์ที่สองแห่งราชวงศ์จักรี (องค์แรก คือ สมเด็จพระศรีพัชรินทรา พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้แสดงถึงพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อทำนุบำรุงราชอาณาจักรและมรดกวัฒนธรรมไทย ที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้จนตกทอดมาถึงอนุชนไทยรุ่นหลัง ทรงอุทิศ พระปัญญา พระวรกายและพระราชทรัพย์ ด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่งในการทำนุบำรุงชาวไทยให้อยู่ดีกินดี ทรงเข้าพระทัยปัญหาพื้นฐานของทุกท้องถิ่นทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้ประชาชนต้องมีชีวิตที่ขัดสน ทรงตระหนักว่าความยากจน หากมิได้มีการเยียวยาย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว จึงทรงปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสงเคราะห์ให้พ้นจากสภาพความยากจน ความเจ็บไข้ ความไม่รู้ โดยช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้ก่อให้เกิดโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อปวงประชาขึ้นในแต่ละพื้นที่ของประเทศอย่างกว้างขวางหลายโครงการและหลายรูปแบบ

อย่างไรก็ตาม โครงการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเอาพระทัยใส่เป็นพิเศษ ได้แก่ โครงการพัฒนาที่ครอบคลุมลักษณะงาน ๔ ประการ คือ

๑. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. การศึกษา

๓. สาธารณสุข

๔. ศิลปวัฒนธรรม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงมีสายพระเนตรกว้างไกลทรงเล็งเห็นคุณค่าของธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ที่นับวันจะยิ่งเสื่อมโทรมลง อีกทั้งทรงตระหนักดีว่าสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศที่กำลังถูกทำลายลงอย่างน่าเป็นห่วง เกิดจากการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไร้ขอบเขต และขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของราษฎรและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงได้ทรงพยายามที่จะให้ราษฎรมีความผูกพันในธรรมชาติและทรัพยากรต่างๆ เช่น พืช ป่าไม้ และสัตว์ป่า ดังนั้น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงเกิดขึ้นมากมาย อาทิ โครงการป่ารักน้ำ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต การอนุรักษ์สัตว์น้ำ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าพระองค์ท่านทรงเป็นนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำคัญยิ่งพระองค์หนึ่งที่ชาวโลกยกย่องและสดุดีพระเกียรติคุณ

โครงการป่ารักน้ำ

ด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใยถึงภาวะความแห้งแล้งของประเทศ โดยเฉพาะทางภาคอีสานซึ่งได้ทอดพระเนตรเห็นแล้วว่ามีความแห้งแล้งยิ่งกว่าภาคอื่นใด จึงทรงมีพระราชดำริที่จะหาทางแก้ไขด้วยการปลูกป่า ณ บริเวณเชิงเขาภูผาเหล็กติดต่อกับอ่างเก็บน้ำคำจวง บ้านถ้ำติ้ว ตำบลส่องดาว อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร เพื่อให้ป่าที่เสื่อมโทรมหรือหมดสภาพป่ากลับมามีความอุดมสมบูรณ์เหมือนดังเดิม โดยมีการชักชวนข้าราชการส่วนต่างๆ และประชาชนทั่วไปให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกป่าตัวอย่าง เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนป่าไม้อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพิธีบวงสรวงที่บริเวณอ่างเก็บน้ำคำจวง เพื่ออัญเชิญเทพารักษ์ เจ้าป่าเจ้าเขา มาสถิตอยู่ ณ ป่าที่จะปลูกขึ้นแห่งนี้ พร้อมทั้งพระราชทานชื่อโครงการนี้ว่า **โครงการป่ารักน้ำ**

เสด็จฯ ทรงเยี่ยมสมาชิกหมู่บ้านป่ารักน้ำ หนองไผ่ อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร

ในโครงการป่ารักน้ำนี้นอกจากพระองค์จะทรงปลูกต้นไม้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรแล้ว พระองค์ยังโปรดให้จ้างราษฎรยากจนที่เคยลักลอบตัดไม้มาก่อนมาเป็นแรงงานปลูกป่า เพื่อให้มีรายได้พอยังชีพไม่ต้องลักลอบตัดไม้ขายให้พ่อค้าอีกต่อไป ทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของป่าไม้ ก่อให้เกิดความหวงแหนป่าไม้ที่พวกตนได้ปลูก โครงการป่ารักน้ำตามพระราชดำริจึงก่อให้เกิดป่าไม้และต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์อีกครั้ง

หลังจากที่มีการดำเนินโครงการป่ารักน้ำที่บ้านถ้ำติ้วแล้ว โครงการนี้ยังได้ขยายไปยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น โครงการป่ารักน้ำบ้านป่ารักน้ำ ตำบลโคกสี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร โครงการป่ารักน้ำบ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร โครงการป่ารักน้ำหาดทรายใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการป่ารักน้ำบ้านจาเลาะสโตร์ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรบ้านห้วยหล่อดูก ตำบลแม่ตื่น และตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพป่าไม้ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นป่าสมบูรณ์ และเป็นถิ่นกำเนิดของสัตว์ป่าหายาก อีกทั้งราษฎรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ยากไร้ อาชีพส่วนใหญ่ คือ ทำไร่เลื่อนลอยด้วยการเผา ถางป่า ตัดไม้ ล่าสัตว์ จนพื้นที่ของป่าบางแห่งกลายสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม และสัตว์ป่าบางชนิดใกล้จะสูญพันธุ์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายทหาร ตำรวจ และพลเรือนร่วมกันรักษาสภาพป่าในพื้นที่ป่าอมก๋อยให้อุดมสมบูรณ์ และฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายให้กลับสู่สภาพเดิม พร้อมทั้งพระราชทานชื่อโครงการนี้ว่า **โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่**

เสด็จฯ ทรงเยี่ยมโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ บ้านห้วยไม้หก จ.เชียงใหม่

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เริ่มขึ้นที่บ้านห้วยไม้หก ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการสำรวจพบว่าเป็นหมู่บ้านที่ด้อยพัฒนาที่สุด และเพื่อให้เป็นหมู่บ้านนำร่อง จึงมีการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าศิลปาชีพฯ ดำเนินการปลูกไม้ใช้สอยในชุมชน ส่วนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้มีการสนับสนุนพันธุ์ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผักสวนครัว และสนับสนุนพันธุ์ไก่ หมู วัว ให้ประชาชนเลี้ยงเพื่อยังชีพ ตลอดจนพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้จัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทานขึ้น เพื่อช่วยราษฎรที่ขาดแคลนข้าวบริโภคในฤดูแล้งอีกด้วย

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่นอกจากที่บ้านห้วยไม้หกแล้วยังมีโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านห้วยจะค่าน ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านทันสมัย ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ผานาง-ผาเกิ้ง ตำบลผาอินทร์แปลง กิ่งอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านน้อมเกล้า ตำบลบุ่งค้า อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยคำ จังหวัดเชียงใหม่ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยผ้าห่มปก จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

โครงการพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต

จากพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงมีพระราชประสงค์ให้ “คน” กับ “ป่า” อยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้ราษฎรทุกหมู่เหล่าต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ได้ร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ใกล้ชุมชน เป็นผลให้ป่าไม้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มรักษาไว้ได้มากขึ้น จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ราษฎรอยู่ร่วมกับป่าไม้อย่างสันติสุข พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยชุมชน/หมู่บ้านได้มีการจัดตั้งองค์การในการร่วมกันดูแลรักษาป่าและสภาพแวดล้อม แหล่งต้นน้ำลำธาร โครงการนี้มีกิจกรรมหลัก ๒ ประเภท คือ กิจกรรม**โครงการฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.)** เพื่อกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนที่อยู่ใกล้กับแนวเขตป่า ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ เลิกการตัดไม้ทำลายป่าแล้วหันมาช่วยกันดูแลรักษาป่าและกิจกรรม **โครงการธง “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต”** สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการธง “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่าเพื่อคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนและบุคคลที่มีผลงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดีเด่น จนเป็นที่ยอมรับจากชุมชนในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ โครงการธง “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” จึงได้ถือกำเนิดขึ้นและได้รับนโยบายให้ปฏิบัติในทั่วทุกภาคต่อไป

โครงการฟื้นฟูอาหารช้างป่าภูหลวง จังหวัดเลย

เนื่องจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวงมีพื้นที่กว้างใหญ่ แต่สภาพด้านนอกเป็นหมู่บ้านชุมชนโดยรอบ จึงเป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาการบุกรุกป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ช้างป่าได้ออกไปนอกเขตฯ และทำความเสียหายต่อพืชไร่ของราษฎรที่ปลูกไว้ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้ประสบกับปัญหาช้างป่าได้ออกไปหากินนอกเขตฯ และทำความเสียหายทำลายพืชไร่ของราษฎรที่ปลูกไว้อยู่เป็นประจำในช่วงฤดูหนาว โอกาสที่ช้างป่าจะถูกทำร้ายเสียชีวิตจึงมีมาก ซึ่งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ภูหลวงได้ตระหนักถึงปัญหานี้มาโดยตลอด ในอันที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเกิด**โครงการฟื้นฟูอาหารช้างป่าภูหลวง จังหวัดเลย** ขึ้นตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ให้มีการพิจารณาดำเนินการโครงการปลูกพืชอาหารช้างในพื้นที่ป่าธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง จังหวัดเลย เพื่อเป็นแหล่งอาหารให้กับช้าง และช่วยป้องกันไม่ให้ช้างป่าออกไปหากินนอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

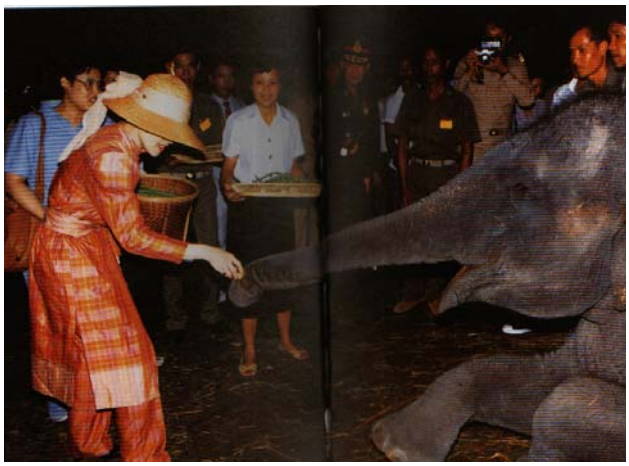

โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่าสวนป่าพระนามาภิไธย จังหวัดสงขลา และสตูล

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทรงเสด็จยังจังหวัดชายแดนภาคใต้และได้พบด้วยพระองค์เองว่า พื้นที่ป่าอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าทางภาคใต้ถูกทำลายลงไปเป็นจำนวนมาก ถ้าหากไม่หยุดยั้งการทำลายป่าจะทำให้เกิดการเสียดุลทางธรรมชาติเป็นผลเสียหายต่อประชาชนทั้ง ๕ จังหวัดภาคใต้ จึงทรงพระราชทานพระราชดำริว่า สมควรที่จะมีการป้องกันรักษาป่า โดยเฉพาะต้นน้ำลำธารบริเวณพื้นที่ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง จนถึงอุทยานแห่งชาติทะเลบันให้ดำรงอยู่ตลอดไป ซึ่งจากพระราชดำริดังกล่าวโครงการอนุรักษ์ธรรมชาติสัตว์ป่าและสวนป่า ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อดำเนินการตามพระราชดำริ

โครงการศูนย์เพาะเลี้ยง และขยายพันธุ์สัตว์ป่าจากพระราชดำริ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นปัญหาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกทำลาย ถูกล่า จึงมีพระราชประสงค์ให้มีศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นในท้องถิ่นทุกภาคของประเทศ เพื่อให้เป็นศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าอันเป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เกี่ยวกับชีวิตของสัตว์ป่า ตลอดจนการปลูกพืชอาหารสัตว์เสริมในพื้นที่ธรรมชาติและเผยแพร่งานการวิจัยนั้นแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่หายากและกำลังสูญพันธุ์ นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงพระราชทานพระราชดำริที่เปรียบเสมือนการวางแผนเชื่อมโยงจากศูนย์เพาะเลี้ยงฯ ว่า “เมื่อสัตว์ป่าแต่ละชนิดขยายพันธุ์ได้มีปริมาณมากขึ้นแล้ว ก็ให้ดำเนินการปล่อยคืนสู่ป่าธรรมชาติที่เป็นถิ่นที่อาศัยของสัตว์ป่าชนิดนั้นๆ เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนประชากรสัตว์ป่าในธรรมชาติไม่ให้สูญพันธุ์ได้” จากนั้นศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าก็เกิดขึ้นทั่วทุกภาคของประเทศ อาทิ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ จังหวัดนราธิวาส ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าช่องกล่ำบน จังหวัดปราจีนบุรี ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

การอนุรักษ์สัตว์น้ำ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสละเวลาส่วนพระองค์ มาให้ความสนพระทัยและทรงศึกษาเกี่ยวกับสัตว์น้ำ ทรงพระราชทานคำแนะนำแก่กรมประมงในการจัดตั้งโครงการต่างๆ อันอำนวยคุณประโยชน์แก่การอนุรักษ์สัตว์น้ำ ตลอดจนทรงตระหนักถึงปัญหาจำนวนสัตว์น้ำที่ลดลง จึงเกิดโครงการอนุรักษ์สัตว์น้ำเพื่อการพาณิชย์และการบริโภค ส่งผลทำให้ความเป็นอยู่ของชาวชนบทดีขึ้น จึงเกิดโครงการอนุรักษ์และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้นในประเทศหลายโครงการ อาทิ โครงการฟื้นฟูปลาไทย โครงการจัดตั้งวังปลา ณ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร โครงการสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล โครงการเพาะพันธุ์หอยมุกจาน เป็นต้น

นอกจากนี้โครงการเนื่องในพระราชดำริเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังมีอีกหลายโครงการ อาทิ

- โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.กระบี่
- จัดตั้งศูนย์รวมพรรณไม้บ้านร่มเกล้าในพระราชดำริ จ.พิษณุโลก
- เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เขียดแลวแบบธรรมชาติ จ.แม่ฮ่องสอน
- อนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าบ้านแม่ต๋ำ จ.ลำปาง
- เพาะพันธุ์สัตว์น้ำท้องถิ่นคืนสู่ธรรมชาติ จ.น่าน
- ช่วยเหลือราษฎรบ้านทุ่งต้นงิ้ว จ.เชียงใหม่
- โครงการฟื้นฟูอาหารช้าง จ.นครราชสีมา
- อนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าในและนอกภูพานราชนิเวศน์ จ.สกลนคร
- ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กิจกรรมจัดซื้อที่ดิน) จ.ปัตตานี
- ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลฯ (กิจกรรมปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำ กิจกรรมการติดตามประเมินผลการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล กิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำและฝึกอบรมเกษตรกร) จ.ปัตตานี และ จ. นราธิวาส
- ปรับปรุงถนนป่าไม้ โครงการพัฒนาบ้านกอก - บ้านจูน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.น่าน
- ฟื้นฟูอาหารช้างป่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.บุรีรัมย์ และจ.นครราชสีมา
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงดอยแบแลตามพระราชดำริ จ.เชียงใหม่
- ทดลองให้คนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืนในลักษณะ “บ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยดำ” จ.เชียงใหม่
- ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล (กิจกรรมจัดวางตู้รถไฟเพื่อจัดสร้างเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ทะเล) จ.ปัตตานีและจ.นราธิวาส
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงภูพยัคฆ์ตามพระราชดำริ จ.น่าน
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงดอยแบแลตามพระราชดำริ อำเภออมก๋อย จ.เชียงใหม่
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านธารทอง จ.เชียงราย
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงดอยอมพายตามพระราชดำริ จ.เชียงใหม่
- ธนาคารไม้ฟืน-ไม้ใช้สอยตามพระราชดำริ จ.เชียงใหม่ จ.เชียงราย และจ.น่าน
- สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านห้วยหยวกป่าโซ จ.เชียงราย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับการศึกษา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงใฝ่พระราชหฤทัยในการเรียนรู้ มาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงช่างซัก ช่างถาม ช่างจดจำ ด้วยพระปรีชาสามารถปราดเปรื่องประกอบกับพระบิดาทรงเป็นผู้รอบรู้ในวิชาการต่างๆ ทั้งทางการทหาร การเมือง อักษรศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และปรัชญา จึงทรงถ่ายทอดความรู้ความคิดที่กว้างขวางแก่บุตรี

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก ทรงสนพระราชหฤทัยในการศึกษาหาความรู้ทรงพระราชดำริริเริ่มเรื่องต่างๆ อยู่ตลอดเวลา พระองค์ทรงศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การอ่าน การเรียน และสนทนากับผู้รู้ การฟังและทอดพระเนตรสิ่งต่างๆ หนังสือที่ทรงอ่านมีหลายประเภท ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ อาทิ หนังสือพิมพ์ หนังสือความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับธรรมะ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี นอกจากนี้ทรงศึกษาด้วยการสังเกตจากของจริงและทรงใช้พระราชวิจารณญาณพิจารณาเหตุผลและความเป็นไปได้ เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติ ทรงเห็นคุณค่าและโปรดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นนักอ่าน เมื่อทรงอ่านพบสิ่งที่น่าสนใจซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ใดก็มีพระราชกระแสให้จัดหาหนังสือเหล่านั้น หรือทรงอ่านบันทึกลงในแถบบันทึกเสียง ถ้าเป็นภาษาต่างประเทศก็มีพระราชเสาวนีย์ให้มีการแปล เมื่อได้ทอดพระเนตรและทรงตรวจดูแล้วเห็นสมควรจะพระราชทานไปยังที่ใด ก็มีพระราชเสาวนีย์ให้ข้าราชบริพารดำเนินการสนองพระราชประสงค์ ทรงเป็นนักเขียน เช่น เมื่อเจริญพระชนมพรรษา ๓๖ พรรษา ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่อง ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศทางราชการ และพระราชทานหนังสือแก่ผู้เข้าเฝ้าฯ ในงานวันเฉลิมพระชนมพรรษา ทรงพระราชทานพระราชดำรัสแก่นักเขียนว่า “นักเขียนควรต้องค้ำจุนความจริง”

ทรงเป็น “ครู” ที่ดี

เนื่องจากทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าต้องเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ ในฐานะพระราชมารดา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์ให้พระราชโอรส พระราชธิดา มีพระสุขภาพพลานามัยดี มีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ความคิด และคุณธรรม จึงทรงอบรมและปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่าง เช่น ทรงนำพระราชโอรสพระราชธิดาสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ ในวันขึ้นปีใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาพระราชทานเลี้ยงอาหารแก่เด็กพิการ ก็โปรดให้พระราชโอรสพระราชธิดาเสด็จออกเลี้ยงเด็กๆ เหล่านั้น และโปรดให้พระพี่เลี้ยงรายงานพระจริยวัตรของพระราชโอรสพระราชธิดาในเรื่องการเสวยพระกระยาหาร การทำการบ้าน การท่องหนังสือ ถ้าทรงเห็นว่าควรแก้ไขสิ่งใดก็ทรงแนะนำให้แก้ไข

นอกจากนี้ พระองค์ยังมีพระราชจริยวัตรอันละมุนละไม ทรงถ่อมพระองค์และทรงยกย่องผู้อื่นตลอดจนทรงมีมธุรสวาจาทุกโอกาส ที่สำคัญคือ โปรดการอ่านการเขียน ไม่โปรดที่จะปล่อยเวลาให้ล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์ จึงทรงเป็นแบบฉบับที่ดีแก่พระราชโอรสพระราชธิดาตลอดมา ซึ่งสอดคล้องกับหลักของการเรียนการสอนที่ว่า ถ้าต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติตนอย่างไร ผู้สอนควรทำสิ่งนั้นๆ เป็นแบบอย่างจะได้ผลดีกว่าสอนด้วยวาจา

นับเป็นบุญของปวงชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง ที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงพระคุณอันประเสริฐยิ่ง ทรงเป็น “ครู” ที่ดีของพระราชโอรสพระราชธิดา ได้ทรงอบรมสั่งสอนและทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่าง ทรงเอาพระราชหฤทัยใส่และส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนที่ด้อยโอกาสหรือมีความทุกข์ยากให้ดีขึ้น จึงทำให้พระราชโอรส พระราชธิดา มีพระอุปนิสัยโอบอ้อมอารี ไม่ถือพระองค์ ทรงสงเคราะห์ประชาชนอยู่เสมอ ทรงเจริญรอยตามพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ทั้งนี้ พระองค์ยังทรงพระเมตตาต่อราษฎรประดุจมารดาเมตตาบุตร ทรงส่งเสริมการศึกษาแก่ราษฎรเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ด้อยโอกาส ทรงสอนและทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่าง พระราชทานอุปกรณ์การศึกษา ทรงสอนหนังสือราษฎรด้วยพระองค์เอง ทรงพระกรุณาเลือกหนังสือและ สื่ออื่นๆ พระราชทานไว้ที่ศาลารวมใจ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนในถิ่นกันดารมีหนังสือดีสำหรับอ่านบำรุงสติปัญญาและเพิ่มพูนความรู้ ทรงสอนธรรมะแก่ราษฎร เช่น ทรงนำชาวบ้านสวดมนต์ ทรงเป็นแม่พิมพ์ที่ดีในการอุทิศพระองค์เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ราษฎรทั้งหลายจึงมีความจงรักภักดีเจริญรอยตามพระยุคลบาทประกอบกรณียกิจเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ

ทรงเป็นนักบริหารการศึกษาที่ดี

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระอุปการคุณเป็นล้นพ้นแก่การศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งพระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดโครงการต่างๆ เพื่อสอนงานอาชีพและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อจะโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินงานโครงการใด พระองค์จะทรงศึกษาข้อมูลต่างๆ มีการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว มีการทดลองโดยเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ แล้วทรงประเมินและทรงปรับปรุง ถ้าได้ผลจึงโปรดเกล้าฯให้ขยายออกไปให้กว้างขวาง ทรงคำนึงการบรรลุจุดประสงค์ของการศึกษาหลายๆ ด้าน เช่น มีพระราชประสงค์ให้ราษฎรมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ ในขณะเดียวกัน มีพระราชประสงค์จะให้ราษฎรมีความรู้ทั่วไปให้ตระหนักว่าตนเองมีความสำคัญต่อสังคม รู้จักการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมด้วย

พระมหากรุณาธิคุณต่อสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา

พระราชกรณียกิจอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการศึกษา คือ การโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบางครั้งเสด็จพระราชดำเนินโดยพระองค์เองหรือทรงเป็นผู้แทนพระองค์ ไปยังสถาบันศึกษาต่างๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน เนื่องในโอกาสสำคัญของสถาบันการศึกษา เช่น งานพิธีเปิดอาคารโรงเรียน หรือ งานพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร เป็นต้น

พระมหากรุณาธิคุณต่อการศึกษาในระบบโรงเรียน

“...การฝึกฝนอบรมให้เด็กมีความรู้และความประพฤติตัวดี รู้ถึงคุณค่าของการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชาติบ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าและเป็นกุศลสงเคราะห์อันน่าอนุโมทนา...” พระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนด้านต่างๆ ดังนี้

พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เดือดร้อนยากจนมาตั้งแต่เริ่มโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวออกเยี่ยมราษฎร ในระยะแรกยังมีจำนวนน้อยต่อมาเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในการพระราชทานทุนการศึกษา มีทั้งนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดกระจายไปทั่วทั้งประเทศ ส่วนเด็กพิการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทานพระราชทรัพย์และความช่วยเหลือในการรักษา พระราชทานที่อยู่อาศัยและอื่นๆ

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงอุปถัมภ์เยาวชนผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษา และเป็นการปลุกสำนึกของประชาชนให้เห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติ

พระมหากรุณาธิคุณต่อการศึกษานอกระบบ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะช่วยพัฒนาชีวิตของคน สังคม และประเทศชาติ จึงได้ทรงดำเนินการโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้มีการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้อยู่ห่างไกล ผู้ได้รับภัยธรรมชาติและผู้ที่ได้รับอันตรายจากการป้องกันประเทศ ทั้งทางด้านความรู้ ความประพฤติ สุขภาพอนามัยและการประกอบอาชีพ ทรงเน้นเรื่องการรักท้องถิ่น รักชาติ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “...อยากให้ราษฎรรักแผ่นดินของตนเอง คนที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ไหนก็ตาม เมื่อเขามาฝึกงานมีความรู้ความสามารถแล้ว ก็อยากให้เขากลับไปใช้ความรู้ความสามารถที่ท้องถิ่นของเขา ช่วยกันทำให้ท้องถิ่นของเขาสมบูรณ์พูนสุขขึ้น....”

นอกจากนี้ยังทรงริเริ่มโครงการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สำคัญๆ ทรงสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ให้ศึกษาตามความเหมาะสมกับความสามารถ สภาพแวดล้อมและให้เกิดความรักที่จะศึกษาทุกๆ ด้านอยู่เสมอ

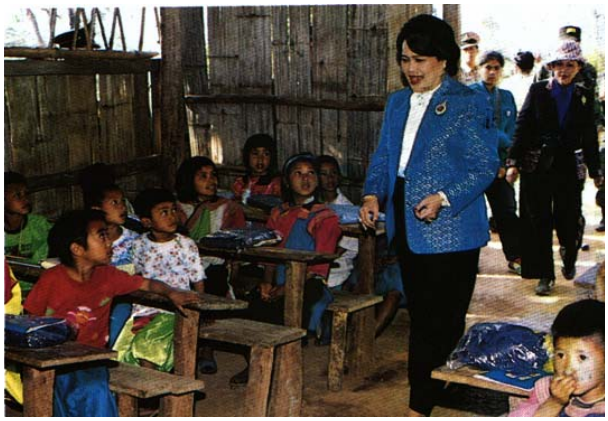

ทรงส่งเสริมให้ราษฎรศึกษาด้วยตนเอง ณ "ศาลารวมใจ"

เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริว่าชาติไทยมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามมาแล้วแต่โบราณ อันควรที่จะส่งเสริมรักษาไว้ให้ยืนนานตลอดไป มีพระราชประสงค์ที่จะให้คนไทยสมัครสมานสามัคคี รักษาสิ่งดีงามอันเป็นสมบัติและเอกลักษณ์ล้ำค่าของชาติไทยไว้โดยการส่งเสริมให้ประชาชนรักการศึกษา รู้จักศึกษาด้วยตนเอง และเสริมสร้างความรู้ด้วยการอ่านหนังสือ โดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ควรได้ทราบข่าว เหตุการณ์ที่ถูกต้อง และทันต่อความเคลื่อนไหวของบ้านเมืองอยู่เสมอเพื่อที่จะได้ไม่ถูกยุยงให้เกิดการแตกความสามัคคีหรือหลงผิดได้ นอกจากนั้นมีพระราชประสงค์ที่จะให้ชาวบ้านได้มีพื้นฐานความรู้ ทางด้านการอนามัยและปฐมพยาบาลด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้าง **"ศาลารวมใจ"** ขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับการสาธารณสุข

...ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องสุขภาพอนามัยนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล ดังคำกล่าวที่ว่า ***"จิตใจที่แจ่มใสย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง"*** หากประชาชนมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ก็จะมีสติปัญญาเล่าเรียน ประกอบสัมมาอาชีพ สร้างสรรค์ความเจริญต่างๆ ให้บ้านเมือง ดังนั้น ถ้าจะกล่าวว่า ***"พลเมืองที่แข็งแรงย่อมสามารถสร้างชาติที่มั่นคง"*** ก็คงจะไม่ผิด... (จากหนังสือ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา ศาสนา และสาธารณสุข)

พระราชดำรัสตอนหนึ่งของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ณ ศาลาดุสิดาลัย เป็นคำอธิบายได้อย่างชัดแจ้งถึงเหตุผลที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านสาธารณสุขนานัปการ อาทิ

๑. สภากาชาดไทย

สภากาชาดไทยเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๓๖ (ร.ศ. ๑๑๒) ปัจจุบันสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่งสภานายิกา กิจการของสภากาชาดไทยได้เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ หน่วยงานต่างๆ ของสภากาชาดไทยล้วนต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งสิ้น สภานายิกาจึงได้มีพระราชดำริจัดงานกาชาดขึ้น เป็นงานใหญ่ประจำปี มีการออกร้านของสภานายิการ้านของหน่วยงานและสมาคมการกุศลที่มีจิตศรัทธามาช่วยเหลือเพื่อเป็นรายได้ของสภากาชาดไทย สภานายิกาได้เสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีเปิดงานกาชาดและทรงเยี่ยมร้านของผู้มีจิตศรัทธามาช่วยกาชาดอยู่เสมอ ทรงตระหนักดีถึงภาระอันหนักของสภากาชาดไทย และได้อุทิศพระองค์ช่วยเหลือกิจการทุกอย่างของสภากาชาดเต็มพระกำลัง

๒. คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

ทุกครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร พระองค์ได้ทรงพบราษฎรผู้ป่วยไข้ด้วยโรคภัยไข้เจ็บนานา พระองค์จะทรงซักถามประวัติของผู้ป่วย ทรงรับฟังการวินิจฉัยจากแพทย์อย่างสนพระราชหฤทัย ทรงบันทึกทั้งประวัติและรายละเอียดของคนไข้ลงในสมุดบันทึกด้วยพระองค์เอง หากคนไข้รายใดมิได้เจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรง แพทย์ก็จะจ่ายยาให้และให้คำแนะนำในการดูแลรักษาตนเองต่อไป รายใดป่วยหนักหรือแพทย์ยังไม่สามารถวินิจฉัยโรคได้ในขณะนั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ก็จะพระราชทานหนังสือรับรองให้คนไข้เหล่านั้นไปรับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลในท้องถิ่น หรือถ้าเป็นโรคร้ายแรงก็จะให้ไปรักษาที่โรงพยาบาลในกรุงเทพมหานครโดยทรงรับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

คนไข้ที่ต้องรับการรักษาในโรงพยาบาลโดยเฉพาะโรงพยาบาลในจังหวัดที่มีพระตำหนักตั้งอยู่ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ข้าราชบริพารไปเยี่ยมคนไข้เป็นประจำ แล้วจดบันทึกรายงานอาการของคนไข้ถวายอย่างสม่ำเสมอ จัดของใช้ที่จำเป็นไปเยี่ยมคนไข้ คอยปลอบโยนและให้กำลังใจคนไข้ พระองค์มีพระราชเสาวนีย์ว่า ***“ให้ปฏิบัติต่อคนไข้เสมือนเป็นญาติ”***

๓. โครงการแพทย์และสาธารณสุขต่างๆ ตามพระราชดำริ

โครงการแพทย์หลวง

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวล หัวหิน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดคณะแพทย์หลวงออกไปทำการตรวจรักษาราษฎรในท้องถิ่นกันดาร เขตจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีหน่วยแพทย์ของทางการเข้าไปถึง ต่อมาเมื่อมีพระราชฐานอยู่ทุกภูมิภาค แพทย์หลวงจึงเปิดให้บริการตรวจรักษาแก่ราษฎรในละแวกใกล้เคียงพระราชฐานทุกแห่ง เนื่องจากแพทย์หลวงมีบุคลากรจำกัด ภายหลังจึงมีแพทย์อาสาสมัครมาช่วยเหลือราษฎรเพิ่มขึ้นทำให้เกิดโครงการแพทย์ตามพระราชดำริขึ้นอีกมาก

โครงการหน่วยแพทย์พระราชทาน

โครงการหน่วยแพทย์พระราชทานเป็นโครงการที่โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี ได้กราบบังคมทูลว่า สมควรจัดให้มีแพทย์ออกไปตรวจรักษาราษฎรภาคเหนือที่อยู่ในเขตผู้ก่อการร้ายคุกคาม จึงเริ่มโครงการ **“หน่วยแพทย์พระราชทาน”** หน่วยแพทย์พระราชทานปฏิบัติงานอยู่เฉพาะในเขตภาคเหนือ ขณะนี้หน่วยแพทย์พระราชทาน ได้ขยายงานออกไปอย่างกว้างขวาง มีการตั้งหน่วยปฏิบัติงานหน้าพระราชฐานแทบทุกแห่งเพื่อตรวจรักษาราษฎรในภาคเช้า เมื่อเสร็จภารกิจนี้แล้วหน่วยแพทย์พระราชทานจะจัดแพทย์สาขาต่างๆ ติดตามไปในขบวนเสด็จเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นห่างไกลเพื่อตรวจรักษาราษฎรที่มารับเสด็จ ส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถยนต์ บางครั้งคณะแพทย์ต้องเดินทางโดยเฮลิปคอปเตอร์ เนื่องจากภูมิประเทศทุรกันดารและจุดที่เสด็จพระราชดำเนินไปนั้นอยู่ห่างไกลจากพระตำหนักที่ประทับมาก

โครงการทันตกรรมพระราชทาน

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ศาสตราจารย์ พันโท สี สิริสิงห ทันตแพทย์ประจำพระองค์ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า เมื่อเกษียณอายุราชการแล้วจะขออุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมตามแต่จะทรงเห็นสมควร จึงมีพระราชดำริให้ออกไปช่วยรักษาพยาบาลเด็กนักเรียนและประชาชนผู้อยู่ห่างไกลทันตแพทย์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้สร้างรถหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ ๑ คัน เรียกว่า “หน่วยทันตกรรมพระราชทาน” ต่อมาศาสตราจารย์ ทันตแพทย์ท่านผู้หญิงเพ็ชรา เตชะกัมพุช ได้เป็นผู้นำโครงการทันตกรรมพระราชทาน ออกปฏิบัติงานต่อในจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดทำหนังสือกราบบังคมทูลมาตั้งแต่ ปีพ.ศ. ๒๕๒๒ จนถึงปัจจุบัน

ส่วนทันตกรรมพระราชทานซึ่งปฏิบัติงานในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระราชฐานในภูมิภาคต่างๆนั้น เป็นหน่วยงานของกรมแพทย์ทหารบก เริ่มปฏิบัติงานเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ วัตถุประสงค์แรกเริ่มนั้นเพื่อถวายความสะดวกในการรักษาพระทนต์ ณ พระราชฐานต่างจังหวัด แต่ในเวลาที่ไม่ได้ทรงใช้สอยโปรดเกล้าฯ ให้บริการประชาชนได้ จึงได้มีทันตแพทย์อาสาสมัครจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้ามาปฏิบัติงาน เรียกชื่อหน่วยงานตามลักษณะและสถานที่ของการปฏิบัติงานว่า “ทันตแพทย์ตามเสด็จ” และ “ทันตแพทย์หน้าวัง”

โครงการศัลยแพทย์อาสา

“โครงการศัลยแพทย์อาสา” จัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ เพื่อเข้าไปช่วยเหลือแพทย์ในท้องถิ่น และได้เริ่มจัดศัลยแพทย์อาสาของวิทยาลัยไปช่วยปฏิบัติงาน ณ โรงพยาบาลประจำจังหวัดสกลนครเป็นแห่งแรก ในช่วงที่เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร ซึ่งได้ปฏิบัติงานในช่วงเสด็จแปรพระราชฐานสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ต่อมายังได้ขยายงานออกไปตามภูมิภาคต่างๆ ซึ่งหากมีกรณีเร่งด่วนหรือมีเหตุขัดข้อง ก็อาจจัดให้ศัลยแพทย์อาสาซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ปฏิบัติงาน เพื่อความสะดวกและคล่องตัว

โครงการแพทย์หู คอ จมูก

ในบรรดาคนไข้ที่มาขอรับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์นั้น มีจำนวนมากที่เป็นโรคหูน้ำหนวกและโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดคณะแพทย์ หู คอ จมูก ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อรักษาคนไข้เหล่านั้น โดยอาศัยแพทย์อาสาสมัครจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า โรงพยาบาลรามาธิบดี โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลประจำจังหวัดนครราชสีมา และโรงพยาบาลประจำจังหวัดนครพนม คนไข้ทั้งหมดจะได้อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์

โครงการหมอหมู่บ้าน

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชดำริให้จัดตั้ง “โครงการหมอหมู่บ้าน” ขึ้น โดยมีพระราชประสงค์ให้ชาวบ้านช่วยเหลือชาวบ้านด้วยกันเองเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ อนามัยและอาหารการกิน กล่าวคือ ทรงคัดเลือกชาวบ้านในหมู่บ้านที่พอมีความรู้ อย่างน้อยที่สุดให้อ่านออกเขียนได้และสมัครใจจะช่วยเหลือเพื่อนบ้านไปรับการอบรมหลักสูตรหมอหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับโรคต่างๆ ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา โภชนาการ อนามัยของแม่และเด็ก การส่งเสริมสุขภาพและการปฐมพยาบาล เป็นต้น แล้วให้กลับมาเป็นผู้แนะนำเพื่อนบ้านให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านสุขภาพอนามัย ตลอดจนให้การช่วยเหลือเบื้องต้นตามที่ได้รับการอบรม

โครงการหมอหมู่บ้านเปิดการอบรมที่โรงพยาบาลในจังหวัดที่เสด็จแปรพระราชฐานเป็นส่วนใหญ่ บุคลากรผู้อบรมมาจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย เช่น แพทย์ อาจารย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด

โครงการแขนขาเทียมพระราชทานเคลื่อนที่

โครงการแขนขาเทียมพระราชทานเคลื่อนที่เกิดขึ้นเนื่องจากที่บ้านพักคนไข้ใน พระบรมราชานุเคราะห์ มีคนไข้มาพักเต็มตลอดทั้งปีส่วนใหญ่เป็นคนไข้ที่เป็นโรคร้ายแรง ต้องเข้ารับการรักษาด่วน ทำให้คนไข้อีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นคนไข้แขนขาพิการ ต้องรอการเรียกตัวจากกองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถเป็นเวลานานมาก ดังนั้นกองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงดำเนินวิธีแก้ไขปัญหาโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานจัดทำแขนขาเทียมของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า จัดส่งแพทย์และเจ้าหน้าที่เป็นหน่วยเคลื่อนที่ออกไปจัดทำแขนขาเทียมพระราชทาน ณ เขต พระราชฐานต่างจังหวัดในระหว่างเวลาเสด็จแปรพระราชฐาน โดยที่ทางโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าจะคิดราคาแขนขาเทียมพระราชทานนี้เฉพาะค่าวัสดุเท่านั้น ซึ่งนับว่าช่วยประหยัดเงินพระราชทานค่าแขนขาเทียมได้มาก

๔. ยาพระราชทาน

การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรตามจังหวัดต่างๆ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถจะพระราชทานกล่องยาแก่ราษฎร ณ หมู่บ้านที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมอยู่เสมอ นอกจากนี้จะพระราชทานกล่องยาไว้ ณ ศูนย์รวมของหมู่บ้าน เช่น วัด มัสยิด โรงเรียน หรือศาลารวมใจ

ในกล่องยาพระราชทาน มียาสามัญที่ราษฎรสามารถใช้เองได้โดยอาศัยการอ่านฉลากยาที่ปิดไว้ข้างกล่องหรือขวดเวชภัณฑ์สำหรับทำแผลเล็กๆ น้อยๆ และมีตำราการใช้ยา ซึ่งเขียนด้วยภาษาที่ชาวบ้านอ่านเข้าใจง่ายให้ไว้ด้วย ยาพระราชทานมี ๒ ประเภท คือ ยาพระราชทานสำหรับบุคคลทั่วไป และยาพระราชทานสำหรับนักเรียน

๕. การพระราชทานความช่วยเหลือแก่โรงพยาบาลและหน่วยงานสาธารณสุข

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ไปรับการรักษาในโรงพยาบาลต่างๆ ทั่วประเทศตามคำแนะนำของแพทย์ ทำให้ในบางโรงพยาบาลต้องรับคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ไว้เป็นจำนวนมาก สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักดีว่างบประมาณที่แต่ละโรงพยาบาลได้รับจากทางราชการนั้นมีจำนวนจำกัด โรงพยาบาลหลายแห่งได้ขอโดยเสด็จพระราชกุศลในการรักษาพยาบาลคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ด้วยการไม่เรียกเก็บค่ารักษาพยาบาล แต่ใช้งบประมาณสำหรับคนไข้ผู้มีรายได้น้อยแทน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินแก่โรงพยาบาลที่ทรงส่งคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์จำนวนมากไปรับการรักษา ซึ่งจำนวนเงินที่พระราชทานนั้น ขึ้นอยู่กับจำนวนคนไข้ที่ทรงส่งไปรับการรักษาเป็นสำคัญ นอกจากจะพระราชทานเงินแก่โรงพยาบาลต่างๆ แล้ว หากทรงทราบว่าโรงพยาบาลใดอัตคัดขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ในการช่วยเหลือคนไข้ ก็จะพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณเสมอ

๖. โครงการรณรงค์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวเป็นเวลาอย่างน้อย ๓ เดือน

วัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือ เพื่อสนองแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมของตนเอง ดังที่ได้มีพระราชกระแสในเวลาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรอยู่เนืองๆ ว่าให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ลูกจะได้แข็งแรงและมีภูมิคุ้มกันโรค วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งคือ เพื่อวางรากฐานด้านสุขภาพอนามัยที่เหมาะสมให้แก่เด็กไทยตั้งแต่ระยะแรกของชีวิต

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับศิลปวัฒนธรรม

เนื่องในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ รัฐบาลเชิญชวนให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ นอกจากนั้น ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศจะมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมเฉลิมฉลองเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถแล้ว ยังได้ทราบถึงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และผลงานของพระองค์อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานทางด้านการส่งเสริมสนับสนุนปรับปรุงและให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และการธำรงรักษา ฟื้นฟูพัฒนาสร้างสรรค์งานฝีมือประเภทต่างๆ อันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีค่าของไทยไว้มิให้สูญหาย ผลงานที่มีความสำคัญมากและมีคุณค่าแก่พสกนิกรชาวไทยอย่างเห็นได้ชัด คือ “โครงการศิลปาชีพพิเศษ” ที่พระองค์ได้ทรงสนับสนุนและให้ความสนพระราชหฤทัยติดตามแนะนำอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา เป็นผลให้องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational,scientific and Cultural Organization) หรือองค์การยูเนสโก (UNESCO) เห็นผลงานของพระองค์ ได้มอบหมายให้นายเฟเดอริโก มายอร์ ผู้อำนวยการองค์การฯ เดินทางจากสำนักงานใหญ่ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส มาทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญทองโบโรพุธโธ (UNESCO Borobudur Gold Medal Award) แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวันพฤหัสบดีที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ในวโรกาสที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงาน “มรดกสิ่งทอของเอเชีย : หัตถกรรมและอุตสาหกรรม” (Asian Textile Heritage : Craft and Industry) ณ ศาลาธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่มาของโครงการศิลปาชีพพิเศษ

เพื่อเป็นการเสริมรายได้แก่ครอบครัวชาวนา ชาวไร่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นางสนองพระโอษฐ์เปิดการอบรมศิลปประดิษฐ์ที่หุบกระพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เป็นแห่งแรก และเมื่อทรงเห็นว่าได้ผลดี จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้ข้าราชบริพารในพระองค์รับผิดชอบโครงการนี้เรียกว่า "โครงการศิลปาชีพพิเศษ" โครงการศิลปาชีพพิเศษ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การส่งเสริมอาชีพเป็นรายได้พิเศษให้แก่ครอบครัวชาวนา ชาวไร่ ผู้มีรายได้น้อย โดยให้ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือนและประดิษฐ์ศิลปหัตถกรรมต่างๆ รวมทั้งจัดหาตลาดจำหน่ายให้ และได้มีมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ เป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินงานตามโครงการศิลปาชีพพิเศษมาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน อนึ่งรัฐบาลได้ประจักษ์ถึงผลงานและคุณประโยชน์ของมูลนิธิ จึงได้รับเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ โดยจัดตั้งเป็นกองศิลปาชีพขึ้นในสำนักราชเลขาธิการ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อสนับสนุนงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มูลนิธิมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า "The Foundation for The promotion of Supplementary Occupations and Related Techniques of Her Majesty Queen Sirikit" หรือเรียกย่อๆว่า "The Support Foundation"

นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมด้านการตลาดของสินค้าหัตถกรรมในโครงการศิลปาชีพด้วยการทรงฉลองพระองค์และทรงใช้ผลิตภัณฑ์ของโครงการตลอดเวลา โดยนำมาดัดแปลงให้เป็นรูปแบบที่ทันสมัย และเหมาะสมในแต่ละโอกาสและสถานที่ นอกจากนี้ทรงเผยแพร่ด้วยการจัดแฟชั่นและแสดงสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งทรงนำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ไปเผยแพร่ในต่างประเทศด้วยพระองค์เอง จนเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายรวดเร็ว ดังคำกราบบังคมทูลสดุดีพระเกียรติคุณของนายโรเบิร์ต บี ออกซ์นัม ประธานสถาบันเอเชียโซไซตี สหรัฐอเมริกา ในพิธีทูลเกล้าฯ ถวาย รางวัลด้านมนุษยธรรม แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ นครนิวยอร์ค เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ว่า

"ทรงส่งเสริมศิลปหัตถกรรม อันเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติมิให้สูญหายไป โดยโปรดให้จัดตั้งมูลนิธิฝึกอบรมราษฎรผู้ขัดสนเหล่านั้น ให้รู้จักประดิษฐ์งานศิลปะต่างๆ จนยึดเป็นอาชีพได้ ทั้งยังเป็นการเผยแพร่และธำรงรักษาศิลปะอันงดงามล้ำค่า ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น"

นับได้ว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยการดำเนินงานทางการตลาดอย่างแท้จริง ทรงเห็นว่าการเร่งการผลิตอย่างเดียว ไม่สามารถจะแก้ไขความยากจนของราษฎรที่เป็นเกษตรกรได้ จึงสมควรเฉลิมพระเกียรติให้เป็นนักการตลาด ตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ เพราะทรงทำให้โครงการศิลปาชีพพิเศษประสบความสำเร็จอย่างงดงาม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ขึ้น ภายหลังจากที่ได้ริเริ่มโครงการศิลปาชีพพิเศษในท้องถิ่นชนบททุกภาคของประเทศมานานหลายปี และการส่งเสริมศิลปาชีพของพระองค์ก็คือการฟื้นฟูงานศิลปะของแต่ละภาค ทั้งได้ทรงพิจารณาถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นเข้ามาประกอบโครงการศิลปาชีพพิเศษ และต่อมาให้อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ดังแนวการดำเนินงานโดยย่อดังนี้

ภาคเหนือ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฝึกอบรมการเย็บปักถักร้อย
การทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าปักภูไท ผ้ายก ผ้าตีนจก ทำไม้แขวนเสื้อ
ทำเครื่องประดับเงิน และทองของชาวไทยภูเขา เครื่องเคลือบดินเผา

ภาคอีสาน

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
ทอผ้ามัดหมี่ขึ้นทุกจังหวัด มีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าฯ
ให้ราชเลขานุการในพระองค์ออกไปติดต่อกับราษฎรในท้องถิ่น
แนะนำทอผ้าไหมมัดหมี่ให้เป็นลำเป็นสัน มีการปรับปรุงวิธีการทอการย้อมให้ได้มาตรฐาน
ตลอดถึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้จัดทำเครื่องปั้นดินเผา
โดยใช้เทคโนโลยีการเผาทันสมัยใหม่ให้เป็นตัวอย่างทั่วไป

ภาคกลาง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สอนการทำดอกไม้ประดิษฐ์
การจักสานด้วยหวายป่านศรนารายณ์และไม้ไผ่ การทอผ้าฝ้าย
การปั้นตุ๊กตาชาววัง การแกะสลักไม้ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
การปักสอนแบบไทย การตัดเย็บเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อย
และการถนอมอาหาร

ภาคใต้

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการทอผ้า
การปักสอยแบบไทย การจักสานด้วยหวายไม้ไผ่และย่านลิเภา
ทอเสื่อกระจูด เย็บปักถักร้อย ถมทอง และเครื่องเคลือบ เป็นต้น

นอกจากนี้ งานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถยังมีหลายลักษณะ เช่น มีการสอนและการฝึกอบรมเป็นกลุ่มตามหมู่บ้าน มีศูนย์ฝึกใหญ่อยู่ที่สวนจิตรลดา และมีศูนย์อื่นๆ เช่น

ชื่อ	***ที่ตั้ง***	***ประเภทงานที่จัดสอน***
ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร	*จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*	*การจักสานย่านลิเภาบางไทร การทอผ้าไหม การทอจก การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การจักสานลายขิด ฯลฯ*
ศูนย์ศิลปาชีพ บ้านกุดนาขาม	*จังหวัดสกลนคร*	*การทำเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้าไหม การทำดอกไมประดิษฐ์ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การตัดเย็บเสื้อผ้า การแกะสลักไม้ การประดิษฐ์เครื่องเรือน ฯลฯ*
ศูนย์ศิลปาชีพ บ้านจาร	*จังหวัดสกลนคร*	*การทอผ้าไหม การตีเหล็ก การปั้นโอ่ง การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม*
ศูนย์ศิลปาชีพ บ้านแม่ต๋ำ	*จังหวัดลำปาง*	*การทำเครื่องปั้นดินเผา การแกะสลักไม้ การทอผ้าไหม การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้าฝ้าย ฯลฯ*
ศูนย์ศิลปาชีพพระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์	*จังหวัดนราธิวาส*	*การทำเครื่องปั้นดินเผา*
ศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	*จังหวัดแม่ฮ่องสอน*	*การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอฝ้าย การทอพรม การทอจก การทำเครื่องเงิน การประดิษฐ์เครื่องเรือนฯลฯ*
ศูนย์ศิลปาชีพ บ้านวัดจันทร์	*จังหวัดเชียงใหม่*	*การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้าฝ้าย การทอพรม การประดิษฐ์เครื่องเรือน ฯลฯ*

ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้นเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นการเสริมรายได้พิเศษแก่เกษตรกร

ต่อมาโดยพระราชดำริผ่าน ฯพณฯ องคมนตรี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงได้มีการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่จะตั้งเป็นศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้น ฯพณฯ องคมนตรี นายธานินทร์ กรัยวิเชียร พร้อมด้วยคณะทำงาน ได้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินต่างๆ เป็นสถานที่ก่อสร้าง และได้มีมติเห็นชอบร่วมกันว่า พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินของอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่เหมาะสมในการก่อสร้าง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงก่อตั้งโครงการศูนย์ศิลปาชีพพิเศษแห่งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อให้มีการประกอบอาชีพอย่างผสมผสานทั้งอาชีพทางการเกษตร และอาชีพทางการผลิตสินค้าประเภทศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

๒. เพื่อเพิ่มพูนรายได้พิเศษให้แก่เกษตรกร

๓. ช่วยขจัดปัญหาทางเศรษฐกิจของสังคม

๔. เพื่อปรับปรุงและกระจายสิทธิการยึดครองที่ดิน

๕. เพื่อให้เป็นศูนย์รวมและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จากทุกภาคของประเทศไทย

สถานที่ตั้ง

ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตั้งอยู่บนฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตปฏิรูปที่ดิน ของตำบลราชคาม ตำบลช้างใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้นประมาณ ๒,๕๐๕ ไร่ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๑. โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในเนื้อที่ร่วม ๘๕๖ ไร่ เป็นบริเวณ ปลูกสร้างอาคารต่างๆ

๒. พื้นที่เพื่อการเกษตร เนื้อที่รวม ๑,๔๕๔ ไร่

๓. พื้นที่พระราชทานให้กรมประมง จัดตั้งสถาบันส่งเสริมการประมงน้ำจืด สำหรับภาคกลาง ในเนื้อที่รวม ๑๘๘ ไร่

แผนกที่เปิดการฝึกอบรมรวมทั้งหมด ๒๒ แผนก

แผนกเขียนลายไทย	แผนกสอดย่านลิเภา
แผนกจักสานไม้ไผ่ลายขิด	แผนกทอผ้าลายตีนจก
แผนกทอผ้าไหม	แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า
แผนกช่างไม้	แผนกช่างเครื่องยนต์
แผนกปั้นตุ๊กตา-ดอกไม้ขนมปัง	แผนกปั้นและหล่อทองเหลือง, เรซิ่น
แผนกสานผักตบชวา	แผนกช่างเครื่องหนัง
แผนกเครื่องเรือนหวาย	แผนกเป่าแก้ว
แผนกช่างสี	แผนกเซรามิค
แผนกปักผ้า	แผนกเกษตรกรรม
แผนกดอกไม้ประดิษฐ์	แผนกศิลปประดิษฐ์
แผนกช่างเชื่อม	แผนกขนมไทย

นอกจากนี้ ยังมีแผนกเกษตรกรรมเพื่อให้ความรู้เกษตรกรที่มาฝึกอบรมด้าน ศิลปาชีพให้มีความรู้ทางด้านเกษตรกรรมด้วย

ศูนย์ศิลปาชีพ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมให้มีกลุ่มศิลปาชีพในแหล่งต่างๆ อาทิ

กลุ่มสตรีที่หุบกระพง จังหวัดเพชรบุรี ฝึกอาชีพถักทอป่านศรนารายณ์ สานใบลานหรือประดิษฐ์หางอวนเป็นกระเป๋า หมวก รองเท้า ที่รองจาน

กลุ่มสตรีในนิคมสร้างตนเอง ตำบลอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฝึกการทำดอกไม้ประดิษฐ์

กลุ่มทอผ้าที่วัดพระพุทธ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ฝึกการทอผ้าฝ้าย และผ้าไหม

กลุ่มปั้นตุ๊กตาไทย ตำบลบางเสด็จ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ฝึกการปั้นตุ๊กตาไทย แบบที่เรียกว่า ตุ๊กตาชาววังจากดินเหนียว

กลุ่มศิลปาชีพค่ายนวมินทราชินี จังหวัดชลบุรี ค่ายได้เริ่มก่อตั้ง “โครงการศิลปาชีพ” ในค่ายตามพระราชดำริตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เพื่อให้ครอบครัวทหารและผู้อยู่ในค่ายได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพเสริม โครงการได้รับการพัฒนามาตามลำดับ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ มีแผนกต่างๆ คือ แผนกหม่อนไหม แผนกเย็บหนัง แผนกศิลปประดิษฐ์ แผนกศิลปกรรมตกแต่ง แผนกตัดเย็บเสื้อผ้า

โครงการฝึกศิลปาชีพในสถานที่รักษาหรือพักฟื้นสำหรับคนพิการ เช่น สถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพ พระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย รับผู้พิการลักษณะต่างๆ เช่น อัมพาต พิการทางสมองและปัญญา ตาบอด แขนขาขาด หูหนวก เป็นใบ้ โปลิโอ โดยมีอายุตั้งแต่ ๑๗ ปีขึ้นไป ยากจน สภาพจิตใจท้อแท้หมดหวังในชีวิต มีปมด้อย ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ

การที่เกิดโครงการศิลปาชีพขึ้นที่สถานสงเคราะห์นี้เนื่องจากมีสมาชิกในสถานสงเคราะห์จำนวนหนึ่งเขียนหนังสือกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขอให้ทรงช่วยหางานให้ทำ เพราะในสถานสงเคราะห์มีงานให้ทำแต่ไม่ต่อเนื่อง จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่จากกองราชเลขานุการในพระองค์ไปพิจารณาว่าผู้พิการเหล่านั้นจะทำงานจักสานย่านลิเภาไปให้ดูเป็นตัวอย่าง และได้ทรงพระกรุณาส่งครูสำเริง แท่นทอง ไปสอนผู้ที่สมัครใจ ประมาณ ๑๐ คน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นเวลาเกือบ ๑ ปี มีผู้ฝึกสำเร็จ ๓ คน ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายวงศ์ ฤกษ์งาม ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ฝึกสำเร็จ เป็นครูสอนคนพิการที่สถานสงเคราะห์นี้ และสอนที่ศูนย์ศิลปาชีพสวนจิตรลดาด้วยระยะหนึ่ง

พระองค์ทรงพยายามอย่างยิ่งที่จะให้ทุกคนมีความสุขและตั้งใจทำงาน ทรงเน้นเรื่องการประพฤติตนให้ดี ทรงยกย่องพระราชทานเกียรติ เช่น ทรงเรียกนายวงศ์ ฤกษ์งาม ซึ่งเป็นครูสอนการสานย่านลิเภาว่า “ครูวงศ์” และมีพระราชดำรัสกับนายวงศ์ว่า “ทำกระเป๋าให้ได้ดี ขอให้เป็นกำลังของศิลปาชีพ” “ ทำให้ดี ทำให้สวย” และ “ช่วยรักษาไว้ซึ่งศิลปะของชาติ”

โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา

โดยพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงส่งเสริมให้ราษฎรได้มีอาชีพหัตถกรรมเพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ จึงทรงสนับสนุนงานหัตถกรรมขึ้นทั่วประเทศ ก็ทรงเห็นเป็นการสมควรที่จะจัดตั้งอาคารศิลปาชีพขึ้น ณ สวนจิตรลดา เพื่อเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนศิลปาชีพแขนงต่างๆ และเพื่อเป็นศูนย์กลางของผลิตภัณฑ์ ศิลปาชีพจากราษฎรทั้งประเทศด้วย

แผนกที่เปิดสอน ในโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา รวมทั้งหมด ๒๑ แผนก

แผนกถมเงินและถมทอง Gold and Silver Nielloware
แผนกช่างเครื่องเงินและเครื่องทอง Silver and Gold Ware
แผนกเขียนลาย Drawing and Painting
แผนกคร่ำ Gold and Silver Inlay Work
แผนกจักสานย่านลิเภา Yan Lipao Basketry
แผนกจักสานลายขิด Bamboo Badketry
แผนกตกแต่งด้วยปีกแมลงทับ Collage Art
แผนกทอผ้าไหม Silk Weaving
แผนกทอจก Embroidery Weaving
แผนกทอพรม Cotton Rugs Weaving
แผนกปักผ้า Hand Embroidery
แผนกดอกไม้ประดิษฐ์ Artificial Flowers
แผนกตัดเย็บ Dress-Making
แผนกแกะหนังตะลุง Hide Carving
แผนกแกะสลักไม้ Wood Carving
แผนกแกะสลักหินอ่อน Marble Carving
แผนกปั้น และเซรามิค Modelling & Ceramic
แผนกบรรจุภัณฑ์ Packaging
แผนกช่างไม้ Carpentry
แผนกช่างหวาย Rattan-Furniture Work
แผนกประดับมุก

โครงการพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชดำริว่าสมควรจะได้มีการพิจารณาจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนเรศวรขึ้น ณ บริเวณทุ่งภูเขาทอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และต่อเนื่องกับทุ่งมะขามหย่อง อันเป็นสถานที่ตั้งของพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อฟื้นฟูสภาพต้นไม้ที่เสื่อมโทรมบริเวณรอบโครงการให้กลับฟื้นคืนสภาพและสวยงามดังเดิม

๒. เพื่อปลูกต้นไม้ และบำรุงรักษาบริเวณรอบพื้นที่โครงการ และบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำให้มีความสวยงาม เพื่อให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนทั่วไป

ชุดไทยพระราชนิยม

ชุดไทยพระราชนิยม เป็นชื่อเรียกเครื่องแต่งกายแบบไทยของสตรี ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้ออกแบบไว้ใช้ในโอกาสต่างๆ เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดฉลองพระองค์และพระภูษาไทย เช่น ผ้าซิ่นไหม และผ้ายก เป็นต้น แต่ฉลองพระองค์ในระยะแรกๆ นั้น ก็ยังมิได้มีแบบเป็นเครื่องแต่งกายประจำชาติแน่นอนนัก ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ต่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเยี่ยมประเทศใกล้เคียงต่างๆ ได้แก่ เวียดนาม อินโดนีเซีย และพม่า ซึ่งมีหมายกำหนดการจะต้องเสด็จพระราชดำเนินสักการะพุทธสถานต่างๆ เช่น พระสถูปบุโรพุทโธ และเจดีย์ชเวดากอง เป็นต้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงผ้าสะพักบ้าง ทรงแพรสะพายบ้าง ทรงพระภูษากรอมข้อพระบาทบ้าง เพื่อให้เหมาะควรแก่การตามเสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นั้นๆ เมื่อเสด็จนิวัติพระนครจึงมีพระราชดำริถึงความจำเป็นที่จะต้องมีชุดเครื่องแต่งกายประจำชาติของสุภาพสตรีไทยสำหรับใช้เป็นฉลองพระองค์ของพระองค์เอง และเป็นแบบเครื่องแต่งกายของข้าราชบริพารฝ่ายในที่จะต้องโดยเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเยือนสหรัฐอเมริกา และประเทศยุโรปต่างๆ ในกลางปี พ.ศ. ๒๕๐๓

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสอบค้นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเครื่องแต่งกายของสุภาพสตรีไทย โดยทรงศึกษาจากพระบรมฉายาลักษณ์ และพระฉายาลักษณ์อดีตพระบรมวงศ์ฝ่ายในหลายๆ พระองค์ ย้อนไปตั้งแต่ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา พร้อมกันนั้นได้มีพระราชวินิจฉัยถึงความเหมาะควรต่างๆในอันที่จะทรงเลือกนำมาใช้เป็นแบบอย่างสำหรับฉลองพระองค์ในการโดยเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศครั้งนั้น ดังพระราชนิพนธ์ว่า

“เมื่อสมัยสมเด็จฯ พระพันปีหลวง (สมเด็จพระศรีพัชรินทรา บรมราชินีนาถฯ พระพันปีหลวง) ท่านทรงผ้าโจงกระเบนอย่างไทยๆ เราครั้งกระโน้น ฉลองพระองค์เป็นคอปิด แขนหมูแฮม แบบพระราชินีอเล็กซานดรา อันเป็นแบบที่นิยมกันมากของชาวยุโรปในสมัยนั้น ซึ่งข้าพเจ้าจะนำไปใช้ในครั้งนี้หาได้ไม่ เมื่อตอนตามเสด็จสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงไปสิงคโปร์ สมเด็จพระพันปีหลวงก็ทรงชุดฝรั่งอย่างเต็มที่

ต่อมาข้าพเจ้าได้ให้ช่วยกันค้นหาพระรูปพระมเหสีของรัชกาลก่อนๆ ที่มีอยู่ในวังหลวงและของเจ้านายองค์อื่นๆ มาดู สมเด็จพระพันวัสสา (สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) ทรงพระภูษาเยียรบับจีบ สายรัดพระองค์ทอง หัวก็เป็นทองฝังเพชร ทรงฉลองพระองค์พระกรยาวมองผาดๆ เห็นคอฉลองพระองค์ตั้งสูงคล้ายเสื้อราชปะแตนของผู้ชายสมัยนั้น ทรงสะพัก (ผ้าห่มเฉียงป่า) เป็นสไบปักทับฉลองพระองค์ ครั้นดูให้เก่าไปกว่าสมัยรัชกาลที่ ๕ ตอนต้นและกลางแผ่นดิน ไปจนถึงสมัยสมเด็จพระเทพฯ (สมเด็จพระเทพศิรินทรา บรมราชินี) ในรัชกาลที่ ๔ ก็เห็นว่าท่านทรงพระภูษาจีบผ้าเขียนทองหรือไม่ก็ทรงผ้าเยียรบับอย่างผ้าทรงของสมเด็จพระพันวัสสา ทรงสายรัดพระองค์ทองหัวฝังเพชร เช่นเดียวกันทรงสะพักปักทับแพรจีบไม่ได้ทรงฉลองพระองค์ ครั้นดูให้ใหม่กว่าสมัยรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ มาถึงรัชกาลที่ ๖

แบบพระวรกัญญาฯ (หม่อมเจ้าวรรณวิมลในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ชั้น ๔ พระองค์เจ้าวรวรรณากร กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในรัชกาลที่ ๖ ทรงสถาปนาเป็นพระวรกัญญปทาน) พระองค์เจ้าวัลลภาเทวี ก็คือทรงผ้าซิ่นป้ายส่วนฉลองพระองค์ตามแบบฝรั่งสมัยหลังสงครามโลกครั้งแรกซึ่งถ้าจะนำมาใช้ในสมัยนี้ก็ดูไม่เหมาะ ดีไม่ดีหนังสือพิมพ์ต่างประเทศก็จะวิจารณ์กันยุ่งใหญ่ว่าเสื้อประจำชาติไทยที่พระราชินีทรงนี่แบบไหนกันแน่หนอฝรั่งก็ไม่ใช่ไทยก็ไม่เชิง”

นอกจากจะทรงศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เองแล้ว ยังมีพระราชเสาวนีย์โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค (หม่อมหลวงมณีรัตน์ บุนนาค นางสนองพระโอษฐ์ในขณะนั้น) ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีไทย ได้แก่ ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน เพื่อศึกษาค้นคว้าเครื่องแต่งกายสตรีไทยแบบและสมัยต่างๆ และนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายให้ทอดพระเนตรอีกครั้งหนึ่ง ในการนั้นมีอาจารย์สมศรี สุกุมลนันทน์(อาจารย์ประจำแผนกวิชาเสื้อผ้าวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯในขณะนั้น) เป็นผู้ออกแบบร่างตามข้อมูลที่ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค และ ศาตราจารย์ พระยาอนุมานราชธน ได้ร่วมกันค้นคว้า

แบบชุดไทยประยุกต์ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเลือกไว้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ คุณไพเราะ พงษ์เจริญ ตัดเป็นฉลองพระองค์ถวายต่อจากนั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คุณหญิงอุไร ลืออำรุง (คุณอุไร ลืออำรุง ช่างฉลองพระองค์ในขณะนั้น) ช่วยเลือกแบบต่างๆ และนำมาผสมผสานกันจนเกิดชุดไทยประยุกต์แบบต่างๆ ขึ้นหลายชุด แต่ชุดไทยประยุกต์ที่เกิดมีขึ้นนั้นยังมิได้มีชื่อเรียกขานเฉพาะแต่อย่างใด

ฉลองพระองค์ชุดไทยประยุกต์ ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงในระหว่างตามเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศในครั้งนั้น มีความงดงามเป็นที่ชื่นชมของชาวต่างประเทศที่ได้ชมพระบารมีเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะฉลองพระองค์ชุดที่ทรงในงานพระราชทานเลี้ยงรับรอง ณ โรงแรมเมย์ฟลาวเวอร์ วอชิงตัน เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น ทำให้นักข่าวสังคมของวอชิงตันผู้หนึ่งถวายพระสมัญญาแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถว่า **“The Golden Girl”** (สุวรรณเทวี) ทั้งนี้เพราะฉลองพระองค์ที่ทรงในคืนนั้น เป็นฉลองพระองค์กระบอกไหมไทยพระภูษาจีบยกไหมมีเชิงสีทองทั้งพระองค์

นอกจากนั้น เมื่อเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศยุโรป นิตยสาร NEUE ILLUSTRIERTE ซึ่งเป็นนิตยสารชั้นนำของประเทศเยอรมันนี ยังอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ในฉลองพระองค์ชุดไทยประยุกต์ไปเป็นปกอีกด้วย ส่งผลให้ความงดงามแห่งชุดเครื่องแต่งกายประจำชาติของสตรีไทย เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาสาธารณชนกว้างขวางยิ่งขึ้น

หลังจากเสด็จนิวัติพระนครครั้งนั้นแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ก็ยังทรงฉลองพระองค์ชุดไทยประยุกต์แบบต่างๆ นั้นตามโอกาส จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชวินิจฉัยเลือกแบบ ชุดไทยประยุกต์ให้ยุติแน่นอนเป็น ๘ แบบด้วยกัน และ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค เป็นผู้คิดตั้งชื่อชุดให้เหมาะสมกับแบบของชุดไทยต่างๆ นั้น เพื่อนำชุดไทยประยุกต์ทั้ง ๘ แบบไปจัดแสดงเผยแพร่ในโอกาสฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี กาชาดสากลวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗ และเพื่อเป็นชื่อเรียกขานเป็นแบบฉบับเครื่องแต่งกายชุดประจำชาติของสตรีไทยต่อไป

ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค ได้นำชื่อพระตำหนักและพระที่นั่งต่างๆ มาใช้เป็นชื่อของชุดไทยประยุกต์ทั้ง ๘ ชุด โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับแบบ ตลอดจนโอกาสในการเลือกใช้ชุดนั้นๆ และโดยเหตุที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มิได้ทรงกำหนดบังคับให้ชุดไทยประยุกต์ดังกล่าวเป็นแบบแผนเครื่องแต่งกายที่สุภาพสตรีไทยทุกคนต้องแต่ง เพียงแต่ทรงมีพระราชนิยมทรงฉลองพระองค์แบบต่างๆ นั้น ประชาชนทั่วไปจึงเรียกขานกันในภายหลังว่า “ชุดไทยพระราชนิยม” ต่อมาเมื่อสุภาพสตรีทั้งหลายนิยมแต่งกายตามเสด็จแพร่หลายกว้างขวางและมีจำนวนมากขึ้น ทางราชการจึงได้กำหนดวางระเบียบการแต่งกายของสตรีไทยเฉพาะเมื่อมีหมายกำหนดการเข้าเฝ้าฯ หรืองานพิธีเป็นทางการ เพื่อความเป็นระเบียบและความสวยงาม ซึ่งมีรายละเอียดตามที่หม่อมหลวงปีย์ มาลากุล (เลขานุการสำนักพระราชวังในขณะนั้น) ได้อธิบายไว้ ดังต่อไปนี้

๑. แบบไทยเรือนต้น

ใช้ผ้าฝ้ายหรือผ้าไหม มีลายริ้วตามขวางหรือตามยาวหรือใช้ผ้าเกลี้ยงมีเชิงซิ่นยาวจรดข้อเท้า ป้ายหน้า เสื้อใช้ผ้าสีตามริ้วซิ่นหรือเชิงซิ่น จะตัดกับซิ่นหรือสีเดียวกันก็ได้ เสื้อคนละท่อนกับซิ่น แขน ๓ ส่วน กว้างพอสบาย ผ่าอก ดุม ๕ ดุม คอกลมตื้น ไม่มีขอบตั้ง

๒. แบบไทยจิตรลดา

ใช้ผ้าไหมเกลี้ยงมีเชิง หรือเป็นยกดอกทั้งตัวก็ได้ ตัดแบบเสื้อคนละท่อนกับซิ่น ซิ่นยาวป้ายหน้า เสื้อแขนยาว ผ่าอก คอกลม มีขอบตั้งน้อยๆ

๓. แบบไทยอมรินทร์

ใช้ผ้ายกไหมที่มีทองแถม หรือยกทองทั้งตัว เสื้อคนละท่อนกับซิ่น ไม่มีเข็มขัด ถ้าเป็นผู้สูงอายุจะใช้คอกลมกว้างๆ ไม่มีแขนขอบตั้ง แขน ๓ ส่วนก็ได้

๔. แบบไทยบรมพิมาน

ใช้ผ้ายกไหมหรือยกทองมีเชิงหรือยกทั้งตัว ตัดแบบติดกัน ซิ่นจีบข้างหน้า มีชายพก ยาวจรดข้อเท้า คาดเข็มขัดไทย เสื้อแขนยาว คอกลมมีขอบตั้ง ผ่าด้านหลังหรือด้านหน้า ใช้เครื่องประดับตามสมควร

๕. แบบไทยจักรี

ใช้ผ้ายกมีเชิงหรือยกทั้งตัว มีจีบยกข้างหน้า มีชายพก ใช้เข็มขัดไทยคาด ท่อนบนเป็นสไบจะเย็บให้ติดกับซิ่นเป็นท่อนเดียวกัน หรือจะมีสไบห่มต่างหากก็ได้ เปิดบ่าข้างหนึ่งชายสไบคลุมไหล่ทิ้งชายด้านหลังยาวพอสมควร

๖. แบบไทยดุสิต

ใช้ผ้ายกไหมหรือยกทองอย่างแบบไทยอมรินทร์ ไทยบรมพิมาน และไทยจักรี ตัวซิ่นยาวมีจีบยกข้างหน้าและชายพกใช้เข็มขัด ผิดกันตรงตัวเสื้อ คือเป็นเสื้อไม่มีแขน คอด้านหน้าและหลังต่ำเล็กน้อย ผ่าด้านหลังตัวเสื้อ ปักเป็นลวดลายด้วยไข่มุกลูกปัดหรือเลื่อม ฯลฯ ใช้ในงานพระราชพิธีที่กำหนดให้แต่งกายเต็มยศ

๗. แบบไทยจักรพรรดิ

ตัวซิ่นใช้ผ้าไหมหรือยกทอง เอวจีบ ข้างหน้ามีชายพกห่มแพรจีบแบบไทย สีตัดกับผ้านุ่งเป็นชั้นที่หนึ่งก่อน แล้วใช้ผ้าห่มปักอย่างสตรีบรรดาศักดิ์สมัยโบราณห่มทับแพรจีบอีก ชั้นหนึ่ง

๘. แบบไทยศิวาลัย

ซิ่นใช้ผ้าไหมหรือยกทอง เอวจีบ มีชายพก ตัวเสื้อใช้ผ้าสีทองเหมือนสีเนื้อ ตัดแบบแขนยาว คอกลมผ่าหลัง เย็บติดกับผ้าซิ่นคล้ายแบบไทยบรมพิมานห่มฟ้าปักลายไทยอย่างแบบไทยจักรพรรดิโดยไม่ต้องมีแพรจีบรองพื้นก่อน

การแต่งกายเมื่อหมายกำหนดการให้แต่งเครื่องแบบเต็มยศ ครึ่งยศและปกติ

เต็มยศ แต่งแบบไทยบรมพิมาน หรือไทยอมรินทร์ ในงานพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำที่เป็นงานเต็มยศ ถ้าอากาศเย็นควรแต่งแบบศิวาลัย ถ้าอากาศไม่เย็นจะแต่งแบบไทยจักรีก็ได้

ครึ่งยศ แต่งแบบไทยบรมพิมานหรือแบบไทยอมรินทร์

ปกติ แต่งแบบไทยเรือนต้น

นอกจากนี้ เพื่อความเป็นสากล สำนักพระราชวังยังอนุโลมให้ใช้ชุดกระโปรงยาวแบบตะวันตกในงานพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำได้ด้วย กำหนดเรียกชุดดังกล่าวนี้ว่า “ชุดราตรีสโมสร”ด้วยพระอัจฉริยปัญญาปรีชาญาณเห็นการณ์ไกล สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงฉลองพระองค์ชุดไทยประยุกต์แบบต่างๆ อย่างสม่ำเสมอทั้งในการส่วนพระองค์ การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร การพระราชกุศลตลอดจนงานพระราชพิธี และเพื่อให้ชาวต่างชาติได้ประจักษ์ในความงามของชุดไทยพระราชนิยม สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงมักใช้ชุดไทยพระราชนิยมเป็นฉลองพระองค์ในพระราชพิธีต้อนรับราชอาคันตุกะจากนานาอารยประเทศอีกวโรกาสหนึ่งด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ เมื่อ นางสาวอภัสรา หงสกุล นางสาวไทยประจำปีนั้นจะเดินทางไปประกวดนางงามจักรวาล ณ สหรัฐอเมริกา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเลือกชุดไทยพระราชนิยม ๕ แบบ พระราชทานให้ นางสาวอภัสรา หงสกุล นำไปใช้เป็นเครื่องแต่งกายชุดประจำชาติ เป็นผลให้เมื่อนางสาวอภัสรา หงสกุล ได้รับตำแหน่งนางงามจักรวาล ชุดไทยพระราชนิยมจึงปรากฏแก่สายตาสาธารณชนในต่างประเทศอีกครั้งหนึ่ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ความงดงามของชุดไทยพระราชนิยมก็ได้รับการยกย่องในระดับโลกอีกครั้ง เมื่อ นางสาวภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก ได้รับรางวัลเครื่องแต่งกายชุดประจำชาติสวยงามและได้รับตำแหน่ง นางงามจักรวาลในการประกวดปีนั้นด้วย นับตั้งแต่งานพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบรอบ ๒๐๐ ปี เป็นต้นมา ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสเห็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงฉลองพระองค์ชุดไทยประยุกต์แบบใหม่ๆ หลายลักษณะด้วยกัน ชุดดังกล่าวในระยะหลังนี้มี วิวัฒนาการด้านรูปแบบอันคลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และยังไม่มีชื่อเรียกขานเฉพาะ แต่สามารถ จัดเป็นกลุ่มตามลักษณะที่ทรงได้ ๕ กลุ่ม คือ

๑. ลักษณะที่ทรงพระภูษาโจงกระเบนแทนพระภูษาจีบหน้านางหรือพระภูษาป้าย

๒. ลักษณะที่ทรงฉลองพระองค์ลูกไม้ ปล่อยชาย และทรงพระภูษาป้าย

๓. ลักษณะที่ทรงฉลองพระองค์กระบอก พระศอกลม และทรงพระภูษาจีบหน้านาง ทับชายฉลองพระองค์ ทรงสไบ ปักสะพักพระอังสาบ้าง

๔. ลักษณะที่ทรงฉลองพระองค์สำเร็จรูปตัดเย็บทิ้งชายคล้ายสไบ และทรงพระภูษาจีบหน้านาง ทับชายฉลองพระองค์

๕. ลักษณะที่ทรงสไบกรองเหน็บทิ้งชายยาวด้านหน้าและทรงพระภูษาจีบหน้านาง

ด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม กอปรกับพระอัจฉริยปัญญาปรีชาญาณ เห็นการณ์ไกลและ พระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้แห่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเอาพระทัยใส่ และทรงรับเป็นพระราชภาระในอันที่จะกำหนดวางแบบแผนเครื่องแต่งกายสตรีไทยให้ยุติแน่นอน ทรงเกลี่ยแก้เก่ากับใหม่ให้กลมกลืนโดยอาศัยทรัพยากรชีวภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ ยังผลให้ผ้าไทยและเครื่องแต่งกายสตรีแบบไทยหวนกลับมาเป็นที่นิยมแพร่หลายอีกคำรบหนึ่ง ชุดไทย พระราชนิยมตามแนวพระราชดำริ ตลอดจนการสร้างงานสืบสานลายและผ้าไทยของมูลนิธิส่งเสริม ศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นที่ชื่นชมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

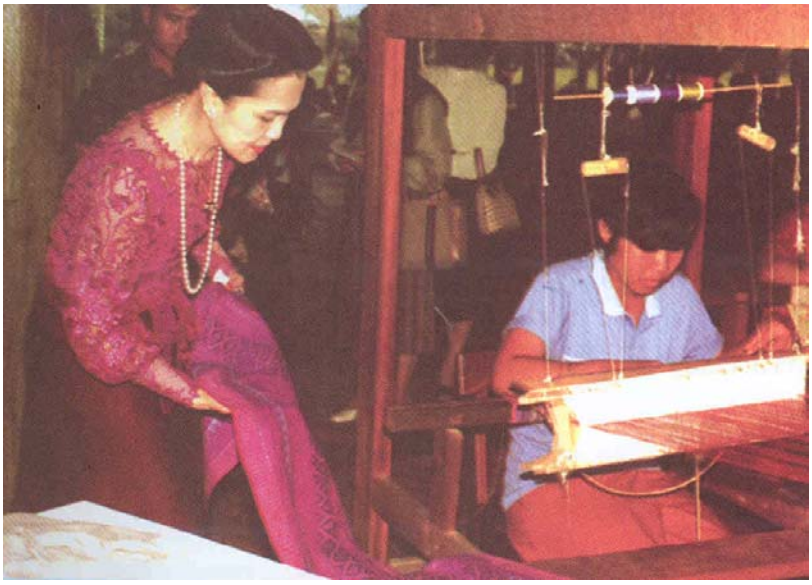

พระเกียรติคุณปรากฏไพศาล

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมุ่งมั่นในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อแบ่งเบาพระราชภาระของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการอุปถัมภ์บำรุงพสกนิกร ให้มีความอยู่ดีกินดี มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง มีการศึกษา มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพการงาน มีความรักชาติบ้านเมือง และนิยมในศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ทรงดูแลรอบด้านไปจนถึงสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์สรรพสิ่ง พระมหากรุณาธิคุณนี้ ไม่เลือกเพศ ผิวพรรณ และชั้นวรรณะใดๆ แม้ราษฎรในประเทศเพื่อนบ้านที่หนีร้อนมาพึ่งเย็นในประเทศไทยก็ได้อาศัยพระบรมโพธิสมภารนี้ด้วย

พระเกียรติคุณแห่งพระราชกรณียกิจอเนกประการนี้ เป็นที่ทราบอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและนอกประเทศทั่วโลก จึงมีผู้ขอทูลเกล้าฯถวายปริญญาและรางวัลเกียรติยศ เพื่อสดุดีพระเกียรติคุณตลอดมา

เหรียญเซเรส

(Ceres Medal)

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of United Nations: FAO) ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญเซเรส” (Ceres Medal) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่องานด้านการส่งเสริมอาชีพราษฎร การเกษตร การสังคมสงเคราะห์ และการช่วยเหลือเด็กกำพร้า

รางวัลสดุดีพระเกียรติคุณ
เป็นบุคคลดีเด่นด้านพิทักษ์เด็ก
(First Distinguished Service Award)

วันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา สหพันธ์พิทักษ์เด็ก (Save the Children Federation) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลเกียรติคุณ (First Distinguished Service Award) เพื่อเทิดพระเกียรติในฐานะที่ทรงเป็นบุคคลดีเด่นด้านพิทักษ์เด็ก” อันเนื่องมาจากการที่ทรงช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวเขมรที่เขาล้าน จังหวัดตราด และทรงพระเมตตายิ่งแก่เด็ก ๆ

รางวัลด้านมนุษยธรรม

(The Humanitarian Award)

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ณ นครนิวยอร์ค ประเทศสหรัฐอเมริกา สมาคมเอเชีย (Asia Society) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลด้านมนุษยธรรม” (Humanitarian Award) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงช่วยเหลือผู้ลี้ภัย ทรงส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย ทรงเป็นผู้มองการณ์ไกล และทรงมีความเป็นผู้นำ

ประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติในฐานะ

นักอนุรักษ์ดีเด่นด้านป่าไม้และสัตว์ป่า

(Certificate Honoring)

วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน กองทุนคุ้มครองสัตว์ป่าโลก (World Wildlife Fund) ทูลเกล้าฯ ถวาย “ประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติ” (Certificate Honoring) ในฐานะที่ทรงเป็นนักอนุรักษ์ดีเด่นด้านป่าไม้และสัตว์ป่า

สมาชิกภาพกิตติมศักดิ์

(The Honorary Fellowship)

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งกรุงลอนดอน (The Royal College of Physicians of London) ประเทศอังกฤษ ทูลเกล้าฯ ถวาย “สมาชิกภาพกิตติมศักดิ์” (The Honorary Fellowship) เพื่อเทิดพระเกียรติที่มีพระมหากรุณาธิคุณต่อราษฎรที่ป่วยไข้ และทรงสนับสนุนการแพทย์และการสาธารณสุขของไทยให้เจริญก้าวหน้า

รางวัลด้านความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัยประจำปี ๑๙๙๐

(The Center for Migration Studies Immigration

and Refugee Policy Awards 1990)

วันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา ศูนย์ศึกษาการอพยพ (The Center Migration Studies: CMS) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัย ประจำปี ๑๙๙๐” (The Center for Migration Studies Immigration and Refugee Policy Awards 1990) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงเป็นผู้นำดีเด่นด้านมนุษยธรรมในการให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยจากประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนที่เข้ามาในประเทศไทย

รางวัลด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

(First International Humanitarian Award)

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔ กลุ่มผู้สนับสนุนพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (The Friends of the Capital Children's Museum) ทูลเกล้าฯ ถวาย "รางวัลด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ" (First International Humanitarian Award) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติมาโดยตลอด และนายกเทศมนตรีแห่งกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ได้ประกาศให้วันที่ ๑ พฤศจิกายน ของทุก ๆ ปี เป็น "วัน Queen Sirikit Day"

เหรียญโบโรพุทโธทองคำ

(Borobudur Gold Medal)

วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Education, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ทูลเกล้าฯ ถวาย "เหรียญโบโรพุทโธทองคำ" (Borobudur Gold Medal) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงพัฒนางานศิลปหัตถกรรม เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีรายได้เลี้ยงตนเอง

เหรียญรางวัลพิเศษ

องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ

(The UNICEF Special Recognition Award)

วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ อาคารใหม่สวนอัมพร องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Children's Fund: UNICEF) ทูลเกล้าฯ ถวาย "เหรียญรางวัลพิเศษ" (UNICEF Special Recognition Award) เพื่อเทิดพระเกียรติด้านพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อแม่และเด็กผ่านหน่วยงานในพระบรมราชินูปถัมภ์ และโครงการพระราชดำริต่าง ๆ

รางวัลแห่งความเป็นเลิศ

ของกองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ

(The UNIFEM Award of Excellence)

วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ อาคารใหม่สวนอัมพร กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Fund for Women: UNIFEM) ทูลเกล้าฯ ถวาย "รางวัลแห่งความเป็นเลิศ" (The UNIFEM Award of Excellence) เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมบทบาทสตรี

เหรียญทองเฉลิมพระเกียรติคุณ

(ASIAN Institute of Technology Award)

วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (The Asian Institute of Technology) ทูลเกล้าฯ ถวาย “เหรียญทองเฉลิมพระเกียรติคุณ” (ASIAN Institute of Technology Award) ในฐานะที่ทรงพระปรีชาสามารถในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

รางวัลสตรีแห่งปี ๑๙๙๓

(The ๑๙๙๓ Woman of the Year Award)

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลสตรีแห่งปี ๑๙๙๓” (The 1993 Woman of the Year Award) เพื่อเทิดพระเกียรติคุณที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรีไทย และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนร่วมเสมอมา

รางวัลลินเบิร์ก ๑๙๙๕

(The 1995 Lindbergh Award)

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ณ โรงแรมวอลดอร์ฟแอสทอเรีย นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา มูลนิธิชาร์ลส์ เอ ลินเบิร์ก และแอนด์ มอร์โรว์ ลินเบิร์ก ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลลินเบิร์ก ๑๙๙๕” (The 1995 Lindbergh Award) เพื่อเทิดพระเกียรติคุณในฐานะที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานเพื่อมวลมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

รางวัลหลุยส์ ปาสเตอร์

(The Louis Pasteur Award)

วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล คณะกรรมาธิการหม่อนไหมสากล (ISC) ทูลเกล้าฯ ถวาย “รางวัลหลุยส์ ปาสเตอร์” (The Louis Pasteur Award) เพื่อเทิดพระเกียรติคุณที่ทรงมีต่อวงการหม่อนไหมของโลก

รางวัลบรัสเซลล์ยูเรก้า ๒๐๐๑

(Brussels Eureka 2001)

ในโอกาสเดียวกัน (วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕) เอกอัครราชทูตเบลเยี่ยมประจำประเทศไทยเข้าทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลบรัสเซลล์ยูเรก้า ๒๐๐๑ (Brussels Eureka 2001) ซึ่งเป็นรางวัลสิ่งประดิษฐ์ จากการที่คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้นำผลงานหัตถศิลป์จากมูลนิธิศิลปาชีพไปแสดงนิทรรศการในงานบรัสเซลส์ยูเรก้า ๒๐๐๑ ที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยี่ยมในปลายปี ๒๕๔๔

รางวัลพิเศษสำหรับการส่งเสริมอาชีพ

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ สมาคมส่งเสริมการประดิษฐ์ ประเทศเกาหลีใต้ หรือ คิปา (Korea Invention Promotion Association: KIPA) และสถาบันนักประดิษฐ์หญิงเกาหลี (Korea Women Inventors Association: KWIA) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลพิเศษในด้านการส่งเสริมสาขาอาชีพแด่สมเด็จ พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเชิดชูพระราชกรณียกิจที่ทรงให้การส่งเสริมงานด้านศิลปาชีพ ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการสร้างอาชีพให้แก่พสกนิกรชาวไทย และการประดิษฐ์คิดค้นผลงานอันมีเอกลักษณ์จากภูมิปัญญาของไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับการเมืองการปกครองไทย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับรัฐสภา

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะทรงผนวชตามโบราณราชประเพณี จึงไม่สามารถปฏิบัติพระราชกรณียกิจในฐานะพระมหากษัตริย์ได้ จึงมีพระราชประสงค์พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕

พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๗/๒๔๙๙ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันอังคารที่ ๑๘ กันยายน ๒๔๙๙ มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบในการแต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงผนวช และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๔๙๙ โดยมี พลเอก ประจนปัจจนึก ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๑๐๓๕
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๗๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๕ กันยายน ๒๔๙๙

ประกาศ
แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่มีพระราชประสงค์จะทรงผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นการสมควรที่จะแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้ทรงพระปรีชาสามารถในอันที่จะรับพระราชภารกิจในคราวนี้ได้

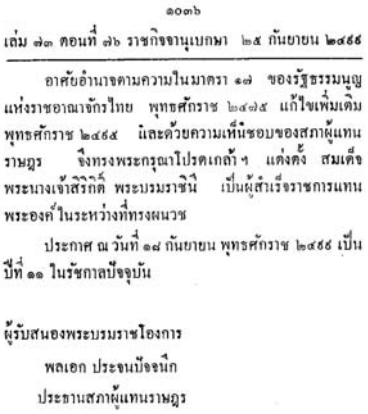

๑๐๓๖
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๗๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๕ กันยายน ๒๔๙๙

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ และด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างที่ทรงผนวช

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๙๙ เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ประจนปัจจนึก
ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ได้ทรงปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ โดยเสด็จพระราชดำเนินประกอบพระราชพิธีปฏิญาณตน ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๘/๒๔๙๙ (สามัญ) ชุดที่ ๑ ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๙๙ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

พระราชดำรัสปฏิญาณพระองค์

“ข้าพเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี
ขอปฏิญาณในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า
จะซื่อสัตย์ และจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์
และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน
ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

กฎหมายที่ทรงลงพระนามาภิไธย

ระหว่างที่ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระองค์ได้ทรงลงพระนามาภิไธยในกฎหมายต่างๆ ดังนี้

๑. *พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๙๙* ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๙๙ โดยมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๙ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๑๒๕๙
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๘๖ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ ตุลาคม ๒๔๕๖

พระราชกฤษฎีกา
เรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๔๕๖

ในพระปรมาภิไธย
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สิริกิติ์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๖
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ สมควรที่จะเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎร ตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

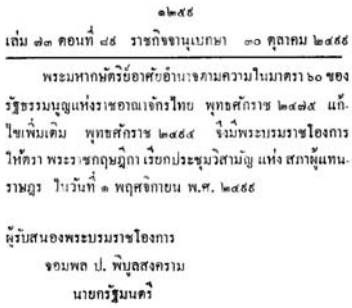

๑๒๕๖
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๘๖ ราชกิจจานุเบกษา ๓๐ ตุลาคม ๒๔๕๖

พระมหากษัตริย์อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๕๔ จึงมีพระบรมราชโองการให้ตรา พระราชกฤษฎีกา เรียกประชุมวิสามัญ แห่ง สภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๖

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

๒. *พระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ พุทธศักราช ๒๔๙๙* ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๔๙๙ เนื่องจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ ซึ่งราษฎรได้เลือกตั้งขึ้น จะถึงคราวออกตามวาระในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ จึงต้องตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พระราชกฤษฎีกา
ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑
พ.ศ. ๒๔๕๕

ในพระปรมาภิไธย
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สิริกิติ์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๕
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ ซึ่งราษฎรได้เลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกา คำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๔ จะสิ้นสุดลงเนื่องจากถึงคราวออกตามวาระ

พระมหากษัตริย์ อาศัยอำนาจ ตามความในมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๕๕ และมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า "พระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๕"

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๕๕

มาตรา ๔ ระยะเวลาสมัครรับเลือกตั้ง ให้เริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ถึง วันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐

มาตรา ๕ ระยะเวลาอันจะพึงกำหนดวันเลือกตั้ง ให้เริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ ถึง วันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เนื่องจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ ซึ่งราษฎรได้เลือกตั้งขึ้น ตามพระราชกฤษฎีกา คำเนินการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๙๔ จะถึงคราวออกตามวาระ ในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ ตามมาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ จึงต้องตราพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ เพื่อคำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ ๑ ขึ้น

๓. *พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พุทธศักราช ๒๔๙๙* บังคับในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พุทธศักราช ๒๔๙๙ ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๔๙๙ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ เนื่องจากในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีมีโรงงานอุตสาหกรรม พาณิชยกิจ และธุรกิจอื่นๆ มาก สมควรที่จะช่วยเหลือคนงานที่มีสัญชาติไทยให้มีงานอาชีพเป็นหลักฐานเพิ่มขึ้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๑๒๗๕
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๘๑ ราชกิจจานุเบกษา ๖ พฤศจิกายน ๒๔๕๙

พระราชกฤษฎีกา
ให้ใช้พระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๔๕๙
บังคับในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี
พ.ศ. ๒๔๕๙

ในพระปรมาภิไธย
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สิริกิติ์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๙
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการสมควร ให้ใช้ พระราชบัญญัติ สงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๔๕๙ บังคับในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

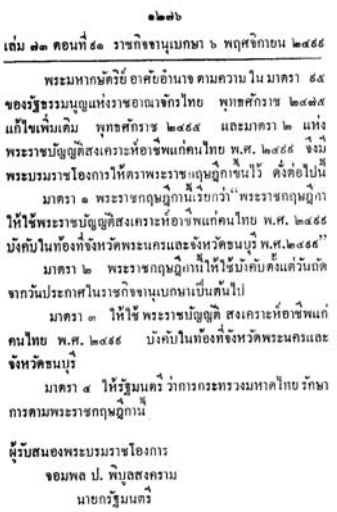

๑๒๗๖
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๘๑ ราชกิจจานุเบกษา ๖ พฤศจิกายน ๒๔๕๙

พระมหากษัตริย์ อาศัยอำนาจ ตามความใน มาตรา ๘๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๕๕ และมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า "พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติสงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๔๕๕ บังคับในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พ.ศ.๒๔๕๕"

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ใช้ พระราชบัญญัติ สงเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๔๕๕ บังคับในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

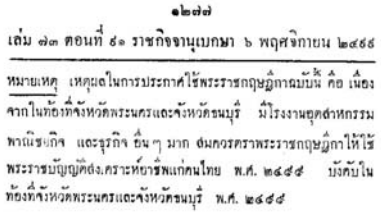

๑๒๗๗
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๘๑ ราชกิจจานุเบกษา ๖ พฤศจิกายน ๒๔๕๙

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เนื่องจากในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี มีโรงงานอุตสาหกรรม พาณิชยกิจ และธุรกิจ อื่นๆ มาก สมควรตราพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติส่งเคราะห์อาชีพแก่คนไทย พ.ศ. ๒๔๕๙ บังคับในท้องที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พ.ศ. ๒๔๕๙

๔. *พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง พุทธศักราช ๒๔๗๙* ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาว์ จังหวัดเชียงราย พุทธศักราช ๒๔๙๙ ประกาศ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๙ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ เนื่องจากสภาพเทศบาลเมืองพะเยาว์ จังหวัดเชียงราย ได้ขยายตัวทั้งในการก่อสร้างอาคารและผังเมือง สมควรควบคุมการก่อสร้างในเขตเทศบาลนี้ เพื่อประโยชน์ในความมั่นคงแข็งแรง การอนามัย การสุขาภิบาล การป้องกันอัคคีภัย และการผังเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

๑๒๘๑
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๖

พระราชกฤษฎีกา
ให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร
พุทธศักราช ๒๔๗๙ ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาว์
จังหวัดเชียงราย
พ.ศ. ๒๔๖๖

ในพระปรมาภิไธย
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สิริกิติ์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการสมควรให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาว์ จังหวัดเชียงราย

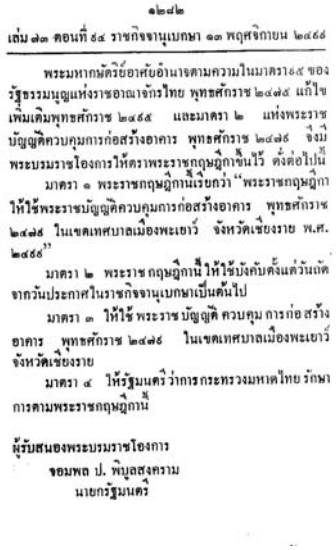

๑๒๘๒
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๖

พระมหากษัตริย์อาศัยอำนาจตามความในมาตรา๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๖๕ และมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า "พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาว์ จังหวัดเชียงราย พ.ศ. ๒๔๖๖"

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาว์ จังหวัดเชียงราย

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

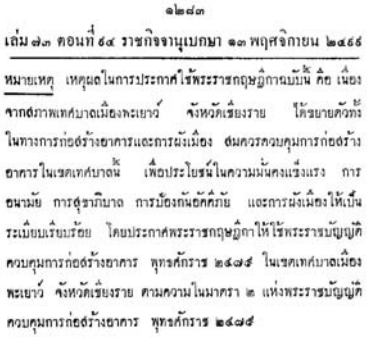

๑๒๘๓
เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๖

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เนื่องจากสภาพเทศบาลเมืองพะเยาว์ จังหวัดเชียงราย ได้ขยายตัวทั้งในทางการก่อสร้างอาคารและการผังเมือง สมควรควบคุมการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาลนี้ เพื่อประโยชน์ในความมั่นคงแข็งแรง การอนามัย การสุขาภิบาล การป้องกันอัคคีภัย และการผังเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยประกาศพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ ในเขตเทศบาลเมืองพะเยาว์ จังหวัดเชียงราย ตามความในมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พุทธศักราช ๒๔๗๙

๕. *พระราชบัญญัติแรงงาน พุทธศักราช ๒๔๙๙* ประกาศ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๙ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้คือ ประเทศไทยได้มีวิวัฒนาการทั้งทางด้านพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และธุรกิจมีความเจริญมากขึ้น ถึงขั้นที่จะต้องมีการคุ้มครองแรงงาน เพื่อประโยชน์ร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และเพื่อที่จะให้เป็นมาตรฐานที่จะเป็นหลักประกันสวัสดิภาพ อนามัย และความมั่นคงในการประกอบอาชีพ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พระราชบัญญัติ
แรงงาน
พ.ศ. ๒๔๙๙

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยแรงงาน

พระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. ๒๔๙๙"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"ลูกจ้าง" หมายความว่า บุคคลซึ่งตกลงทำงานให้แก่นายจ้างเพื่อรับค่าจ้าง

/"นายจ้าง"

ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ด้วยพระปรีชาสามารถ สนองพระราชประสงค์เป็นที่เรียบร้อย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระอภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ว่า “**สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ**” ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๙๙

ประกาศเฉลิมพระอภิไธย
สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า ตามราชประเพณีเมื่อสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เคยมีประกาศให้ออกพระนามว่า สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในระหว่างที่ทรงผนวช และได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจแทนพระองค์ด้วยพระปรีชาสามารถ สนองพระราชประสงค์เป็นที่เรียบร้อย

เป็นการสมควรที่จะได้เฉลิมพระอภิไธยให้เชิดชูพระเกียรติยศยิ่งขึ้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เฉลิมพระอภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๕๕ เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

กฎหมายเทิดพระเกียรติ

๑. พระราชบัญญัติเหรียญเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๒๕

พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นผลจากการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๒๕ โดยคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติและถวายความจงรักภักดีแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน ในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เจริญพระชนมายุ ๕๐ พรรษา

๒. พระราชบัญญัติ เหรียญ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นผลจากการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ โดยคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติและรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณในองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติ และอาณาประชาราษฎรมาโดยตลอด ในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา

๓. พระราชบัญญัติ เหรียญเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ พ.ศ. ๒๕๔๗

พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นผลจากการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๖ โดยคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานับปการ อันเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศชาติและอาณาประชาราษฎร์มาโดยตลอด เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

๔. ร่างพระราชบัญญัติ ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่...) พ.ศ. ... (จัดตั้งกรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คณะรัฐมนตรี และนายศุภชัย โพธิ์สุ กับคณะ เป็นผู้เสนอ โดยร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อยกฐานะสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขึ้นเป็นกรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งแต่เดิมได้จัดตั้งขึ้นตามแนวพระราชดำริเมื่อครั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยี่ยมโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ล้านแม่ตุงติง ตำบลแม่สาป อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๒ และได้มีพระราชดำรัสว่า “การเลี้ยงไหม นอกจากจะเป็นการเสริมรายได้แก่เกษตรกรแล้ว ยังเป็นวัฒนธรรมที่เก่าแก่ และดีงามของชาติไทยที่สืบต่อกันมานานอีกด้วย ไม่ว่าเศรษฐกิจของประเทศจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร การพัฒนาการเลี้ยงไหมก็ต้องดำเนินต่อไป” รัฐบาลจึงได้มีมติเมื่อวันที่

๓ สิงหาคม ๒๕๔๗ และวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๗ ให้จัดตั้งสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๘ โดยการรวมภารกิจของสถาบันวิจัยหม่อนไหม กรมวิชาการเกษตรกับกลุ่มหม่อนไหมของกรมส่งเสริมการเกษตรเข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ดีการดำเนินงานของสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตามภารกิจปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้อย่างแท้จริง ทั้งการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ขาดความคล่องตัวของโครงสร้างองค์กร ประกอบกับยังมีปัญหาเกี่ยวกับการแอบอ้างสินค้าไหมไทย เกษตรกรผู้ผลิตไม่มีตลาดที่แน่นอน และการลักลอบนำเข้าเส้นไหมคุณภาพต่ำ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สามารถปฏิบัติตามภารกิจที่เพิ่มขึ้น สามารถดำเนินการให้สอดคล้องรับกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจึงสมควรจัดตั้งกรมหม่อนไหมขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ที่ประชุมได้ลงมติในวาระที่ ๑ รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว และมีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อพิจารณา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
รับที่ ๒๗๕๑
วันที่ ๑๕ พ.ย. ๕๑
เวลา

ที่ รล ๐๐๒๐.๑/ ๑๗๔๑

สำนักราชเลขาธิการ
รับที่ ๘๗๒
วันที่ ๑๔ พ.ย. ๕๑
เวลา

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

เรื่อง การขอพระราชทานชื่อหน่วยงาน

เรียน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
(นายจรัลธาดา กรรณสูต)

อ้างถึง หนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ ๐๒๐๑/๘๐๔๑ ลงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๑

ตามหนังสือที่อ้างถึงได้ขอให้นำความกราบบังคมทูล สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เรื่อง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีมติเห็นชอบในการเสนอจัดตั้ง สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นชื่อที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทาน ขึ้นเป็นส่วนราชการระดับกรมตามโครงสร้างระบบราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ โดยจะขอพระราชทานพระราชานุญาตใช้ชื่อว่า กรมหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ความละเอียดแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทั้งนี้ สำหรับชื่อสถาบันหม่อนไหม ฯ ที่ยกระดับขึ้นเป็นส่วนราชการระดับกรมนั้น เห็นสมควรให้ใช้ชื่อว่า กรมหม่อนไหม โดยขอให้มีการบันทึกไว้ว่า "ตั้งโดยพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ"

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ท่านผู้หญิงมนัสนิตย์ วณิกกุล)
ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

กองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
โทร. ๐ - ๒๒๘๒ - ๕๕๓๑ ,๐ - ๒๒๘๑ - ๗๒๑๗
โทรสาร ๐ - ๒๒๘๐ - ๐๓๓๙
เว็บไซต์ : www.ohmpps.go.th

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับการเมืองการปกครอง

พระราชดำรัสเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญ

ขณะที่มีการดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้น มีประเด็นที่เป็นข้อเรียกร้อง และข้อถกเถียงอยู่หลายประเด็น เรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นจนเกือบเป็นข้อขัดแย้งสำคัญ แต่ในที่สุดก็คลี่คลายลงได้หลังจากที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐ ในตอนหนึ่งเกี่ยวกับประเด็นการบัญญัติพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า

“การเมืองบางครั้งก็มีความผิดพลาด บางครั้งก็มัวหมองได้หลายเรื่อง เพราะฉะนั้นไม่ควรเอาพระบวรพุทธศาสนาไปไว้กับกฎหมายสูงสุดแห่งประเทศไทย คือ รัฐธรรมนูญ ควรจะทิ้งบวรพระพุทธศาสนาไว้เช่นนี้ที่ถูกเทิดทูนโดยประชาชนทั้งชาติ”

◀ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯลง ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ เข้าเฝ้าฯถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 12 สิงหาคม 2550 เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2550 เวลา 17.26 น. (สำนักพระราชวัง)

ถนอมแผ่นดินไว้ให้ลูกหลาน
พระราชินีรับสั่ง
รักใคร่สามัคคีจับมือกันเดิน

ลงเรือลำเดียวกันต้องช่วยพายให้ไทยแล่นฉิว ทรงย้ำช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติหยุดทำลายป่า ห่วงแม่น้ำเจ้าพระยาต้องร่วมมือช่วยแก้ไข ศาสนาเป็นเรื่องสูงส่งควรพ้นจากการเมือง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯลง ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังสวนจิตรลดาฯ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม เวลา 17.26 น. พระราชทานพระราชวโรกาสให้ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี นำคณะบุคคลเข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีรับสั่งกับคณะบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ

ต่อ : พระราชินี - หน้า 6 ▶

พระราชินี

ว่าข้าพเจ้าขอขอบใจท่านนายกรัฐมนตรีผู้นำของหน่วยราชการต่างๆ ตำบลบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน ผู้แทนขององค์กรภาครัฐและเอกชนทั้งหลาย ตลอดจนกลุ่มประชาชนทั่วราชอาณาจักร ที่มาร่วมอวยพรและแสดงไมตรีจิตต่อข้าพเจ้าเนื่องในโอกาสคล้ายวันเกิดครบ 75 ปีบริบูรณ์

ในวันนี้ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรี ได้เป็นผู้แทนกล่าวอวยพร เป็นกำลังใจอย่างยิ่งแก่ข้าพเจ้า ท่านนายกฯ สุรยุทธ์ได้ให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าหลายอย่าง เช่นที่ภาคใต้ 3 จังหวัด

สมเด็จพระนางเจ้าฯ กับเพลงพระราชนิพนธ์
“บทเพลงจากพระราชหฤทัย ร้อยดวงใจไทยทั้งปวง”

นับแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยเผชิญกับภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทำให้เหตุการณ์บ้านเมืองไม่ปรกติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นว่าสิ่งหนึ่งที่สามารถปลุกจิตสำนึกของคนในชาติได้เป็นอย่างดีนั่นคือ บทเพลงที่สื่อถึงความรักชาติ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประพันธ์คำร้องขึ้นและเนื้อหาของเพลงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรักชาติ ได้แก่

เพลง “ความฝันอันสูงสุด”

ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ
ขอทนทุกข์รุกโรมโหมกายใจ
จะแน่วแน่แก้ไขในสิ่งผิด
จะยอมตายหมายให้เกียรติดำรง
ไม่ท้อถอยคอยสร้างสิ่งที่ควร
ไม่เคืองแค้นน้อยใจในโชคชะตา
นี่คือปณิธานที่หาญมุ่ง
ถึงทุกข์ทนทรมานนานเท่าใด
โลกมนุษย์ย่อมจะดีกว่านี้แน่
คงยืนหยัดสู้ไปใฝ่ประจัญ

ขอสู้ศึกทุกเมื่อไม่หวั่นไหว
ขอฝ่าฟันผองภัยด้วยใจทะนง
จะรักชาติจนชีวิตเป็นผุยผง
จะปิดทองหลังองค์พระปฏิมา
ไม่เรรวนพะว้าพะวังคิดกังขา
ไม่เสียดายชีวาที่สิ้นไป
หมายผดุงยุติธรรม์อันสดใส
ยังมั่นใจรักชาติองอาจครัน
เพราะมีผู้ไม่ยอมแพ้แม้ถูกหยัน
ยอมอาสัญก็เพราะปองเทิดผองไทย

เพลง “ความฝันอันสูงสุด” เริ่มเกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ จากการที่ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค ได้รับพระราชเสาวนีย์จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้เขียนกลอนแสดงความนิยมส่งเสริมคนดี ให้มีกำลังใจทำงานเพื่ออุดมคติและประเทศชาติ เมื่อเขียนเสร็จเรียบร้อย สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์เผยแพร่พระราชทานแก่ข้าราชการทหาร ตำรวจ และผู้ทำงานเพื่อประเทศชาติ เพื่อเตือนสติมิให้ท้อถอยในการทำความดี เพราะบ้านเมืองขณะนั้นยุ่งอลเวง น่าเป็นห่วงอนาคตของประเทศชาติ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๑๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้กราบบังคมทูลขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใส่ทำนองให้กับคำกลอนกลายเป็นเพลง “ความฝันอันสูงสุด”

เพลง “เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย”

เกิดเป็นไทยแล้วใจต้องสู้ ถิ่นไทยเรารู้เรารักยิ่ง
ศัตรูหน้าไหนไม่เกรงกริ่ง หากมาช่วงชิงตายเสียเถิด
เผ่าไทยเดิมล้วนคนใจเด็ด แกร่งดังเหล็กเพชรชูชาติเชิด
ต่างรักษาไว้แดนกำเนิด เกิดเป็นไทยแล้วจำใส่ใจ
ปกครองรักษาทำหน้าที่ ห่วงเมืองไทยนี้ให้ยิ่งใหญ่
สิ้นเมืองไทยแล้วใครอยู่ได้ ชาติไทยคงไร้ความเสรี
เผ่าไทยเราพร้อมอาสาสมัคร เด็ดเดี่ยวยิ่งนักยอมชีพพลี
เสี่ยงภัยทั้งผองปองความดี ปกป้องปฐพีตายเพื่อไทย

เพลง “เกิดเป็นไทยตายเพื่อไทย” เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ขณะที่บ้านเมืองอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่น่าไว้วางใจ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานทำนองเพลงพระราชนิพนธ์ WHEN /ไกลกังวล โดยให้ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค แต่งคำร้องเป็นภาษาไทย เพื่อปลุกจิตสำนึกให้คนไทยรักและหวงแหนแผ่นดินไทย

เพลง “แผ่นดินของเรา”

ถึงอยู่แคว้นใด
ไม่สุขสำราญ
เหมือนอยู่บ้านเรา
ชื่นฉ่ำค่ำเช้าสุขทวี
ทรัพย์จากผืนดิน
สินจากนที
มีสิทธิ์เสรี
สันติครองเมือง
เรามีป่าไม้อยู่สมบูรณ์
ไร่นาสดใสใต้ฟ้าเรือง
โบราณสถานส่งนามประเทือง
เกียรติเมืองไทยขจรไปทั่วแดนไกล
รักชาติของเรา
ไว้เถิดผองไทย
ผืนแผ่นแหลมทอง
รวมพี่รวมน้องด้วยกัน
รักเกียรติรักวงศ์
เสริมส่งสัมพันธ์
ทูนเทิดเมืองไทยนั้น
ให้ยืนยง

ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค

เพลง “แผ่นดินของเรา” เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำริว่าทำนองเพลงพระราชนิพนธ์ Alexandra มีความไพเราะน่าจะใส่คำร้องภาษาไทยได้ จึงกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค แต่งคำร้องภาษาไทย เพื่อเตือนใจให้คนไทยนึกถึงชาติบ้านเมือง

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ...มากล้น รำพัน

ตลอดระยะเวลาแห่งการดำรงพระอิสริยยศ “พระราชินี” จนกระทั่ง “สมเด็จพระบรมราชินีนาถ” คู่บัลลังก์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงช่วยแบ่งเบาพระราชภาระในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ทวยราษฎร์ทั่วทุกภูมิภาค ทุกหมู่เหล่าอย่างมิย่อท้อ จนนำความร่มเย็นเป็นสุขมาสู่ประชาชนของพระองค์ พระมหากรุณาธิคุณก้องเกียรติขจรสู่สากล จากหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ของพสกนิกรชาวไทยทรงได้รับการสรรเสริญพระเกียรติคุณจากนานาชาติอย่างกว้างขวางยิ่งกว่าพระบรมราชินีพระองค์ใดในโลก

พระราชกรณียกิจเพื่อปวงประชาในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สรุปออกเป็น

พระราชกรณียกิจรับคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือราษฎรเจ็บป่วยที่ยากจนซึ่งทรงพบในระหว่างเสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรทั่วประเทศ และรวมถึงผู้ที่หน่วยแพทย์พระราชทาน หน่วยแพทย์ที่ตามเสด็จฯ แพทย์หลวงหรือผู้แทนพระองค์พบ หรือผู้ที่มีหนังสือมาขอพระราชทานการรักษาทั่วไป ให้ความช่วยเหลือจัดส่งคนไข้เข้าโรงพยาบาล และติดตามผลระยะยาวไปจนกว่าจะสิ้นสุดการรักษา

พระราชกรณียกิจรับนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์

เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของราษฎรยากจนที่มีบุตรมาก และไม่สามารถ ส่งเสียให้บุตรศึกษาต่อจากการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาลได้ การให้ทุนพิจารณาจากฐานะและจำนวนบุตรของครอบครัว วัย และผลการเรียน ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้เคยพระราชทานทุนสำหรับนักเรียนประเภทนี้ คือ ระดับปริญญาโท ในประเทศ

พระราชกรณียกิจรับฎีการ้องทุกข์

ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือทางด้านกฎหมายหรืออื่น ๆ แก่ราษฎรที่ไปเฝ้าฯ กราบบังคมทูลหรือมีหนังสือมาร้องทุกข์ด้วยเรื่องเดือดร้อนทั่วไป ปฏิบัติงาน โดยการตรวจสอบข้อเท็จจริง และส่งเรื่องให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการต่อไป สถิติเฉลี่ยของงานฎีการ้องทุกข์ประเภทนี้ประมาณปีละ ๕๐-๖๐ ราย

มูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

เพื่อช่วยเหลือทหารที่บาดเจ็บหรือพิการจากการปฏิบัติราชการสนามทั่วประเทศ เยี่ยมเยียนให้กำลังใจในระหว่างการรักษา ช่วยติดตามทวงถามสิทธิราชการให้แก่ผู้ที่ได้รับสิทธิล่าช้า สอบถามทุกข์สุขและให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพหรือการศึกษาแก่ทหารพิการและครอบครัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงก่อตั้งมูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๑๘ และทรงมอบให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานมูลนิธิ ให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงิน และการส่งเสริมอาชีพแก่ทหารที่บาดเจ็บ พิการ หรือครอบครัวของทหารที่เสียชีวิต

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๙ เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรประกอบอาชีพทางด้านหัตถกรรมเสริมการกสิกรรม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวและเพื่ออนุรักษ์งานช่างฝีมือแต่โบราณของไทยให้สืบทอดต่อไปในอนาคต และทรงรับเป็นองค์ประธานมูลนิธิด้วย งานของมูลนิธิในปัจจุบันนี้ครอบคลุมไปถึงโครงการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า รวมทั้งเกษตรกรรมอีกหลายชนิด

พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถกับประชาชน

๑. ปู่เย็น เฒ่าทระนงแห่งลุ่มน้ำเพชร
๒. นายคริสโตเฟอร์ แจ็ค เบญจกุล
๓. ครอบครัว ร.ต.ต.กฤตติกุล บุญลือ หรือ"หมวดตี้"
๔. ด.ช.เคอิโงะ ซาโต

พระมหากรุณาธิคุณต่อปู่เย็น : เฒ่าทระนงแห่งลุ่มน้ำเพชร

ปู่เย็นเกิดเมื่อปีฉลู พ.ศ. ๒๔๔๓ ที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นบุตรของนายสุขและนางชม แก้วมะณี นับถือศาสนาอิสลาม มีที่อยู่ตามทะเบียนราษฎรเลขที่ ๒๗๔/๔ ถนนมาตยาวงศ์ ตำบลท่าราบ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ท่านมีภรรยา ๑ คนชื่อ นางเอิบ แก้วมะณี เป็นชาวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นับถือศาสนาพุทธ ทั้งสองอยู่ด้วยกันโดยไม่เปลี่ยนศาสนาและไม่มีบุตรธิดาเพราะปู่เย็นเป็นหมัน แต่ก็มีลูกสาวบุญธรรม ๒ คน

ในสมัยหนุ่มๆ ปู่เย็นมีอาชีพรับจ้างเลี้ยงวัว เมื่อแก่ชราจึงอาศัยอยู่กับลูกสาวบุญธรรมคนหนึ่งและภรรยา จนกระทั่งเมื่อย่าเอิบผู้เป็นภรรยาเสียชีวิตในวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ปู่เย็นรู้สึกเสียใจมาก ร้องไห้นานถึง ๓ เดือน หลังจากนั้นจึงตัดสินใจย้ายไปอาศัยอยู่ในเรือที่เชิงสะพานลำไยในแม่น้ำเพชรบุรี ดำรงชีวิตด้วยการดักอวนหาปลา ถ้าเหลือกินก็จะขายให้ในราคาถูก แต่ถ้าใครเอาเงินให้ปู่เย็นฟรีๆ ท่านจะไม่รับและรู้สึกโกรธ เพราะอุปนิสัยของปู่เย็นคือไม่ต้องการให้ใครมาสงสาร มีแต่ความสงสารและเกรงใจคนอื่นๆ

จากการที่กระแสความนิยมของปู่เย็นเกิดขึ้นทั่วประเทศนี่เอง ชื่อของปู่เย็นจึงได้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของแม่น้ำเพชรบุรีและจังหวัดเพชรบุรีไปโดยปริยาย และมีคนมาเยี่ยมเยียนท่านอยู่เสมอ ต่อมาก็ปู่เย็นได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยการรับพระราชทานเรือลำใหม่ซึ่งทำด้วยไฟเบอร์กลาส เพื่อใช้แทนเรือเหล็กลำเดิมที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งปู่เย็นได้อาศัยในเรือลำนี้มาตลอดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

อย่างไรก็ตาม แม้ปู่เย็นจะเป็นคนดังไปทั่วทั้งประเทศแล้ว แต่ปู่เย็นก็ยังคงใช้ชีวิตตามวิถีเดิมของท่านต่อไปไม่เปลี่ยนแปลง ระยะหลังชื่อของปู่เย็นค่อยๆ เงียบหายไปตามกาลเวลา แต่มีข่าวคราวบ้างเป็นครั้งคราวเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยต่างๆ ตามอายุที่เพิ่มขึ้น ล่าสุดคือเกิดเหตุเรือของปู่เย็นล่มในวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ จากพายุฝน ต้องส่งเรือไปซ่อมที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการต่อเรือพระนครศรีอยุธยา และได้มีการมอบเรือให้ปู่เย็นหลังซ่อมแซมเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ปีเดียวกัน อนึ่ง จากเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีจึงได้สั่งการให้มีคณะพยาบาลคอยตรวจสุขภาพปู่เย็นเป็นประจำทุกวัน วันละ ๒ ครั้ง

วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ คณะพยาบาลที่มาตรวจอาการปู่เย็นเป็นประจำได้มาหาปู่เย็นเพื่อตรวจสุขภาพของปู่เย็นตามปกติ แต่เกิดผิดสังเกตที่ไม่มีเสียงขานรับจากปู่เย็นจึงได้ลงไปที่เรือและพบว่าปู่เย็นนอนหมดสติไม่รู้สึกตัว คณะพยาบาลจึงได้รีบนำตัวปู่เย็นส่งโรงพยาบาลพระจอมเกล้าเพื่อทำการช่วยชีวิต แต่ที่สุดปู่เย็นก็เสียชีวิตเมื่อเวลาประมาณ ๑๐.๓๐ น. เนื่องจากภาวะหัวใจล้มเหลว ขณะที่ปู่เย็นมีอายุได้ ๑๐๘ ปี ทั้งนี้ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานเงินช่วยเหลืองานศพของปู่เย็นผ่านทางจังหวัดจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท โดยร่างของปู่เย็นได้มีการทำพิธีฝังศพที่กุโบร์ (สุสาน) ของมัสยิดกลางจังหวัดเพชรบุรี ตำบลท่าแร้ง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ปู่เย็นซึ่งมีอาการเจ็บป่วย ขาทั้งสองข้างอ่อนแรง ต้องนั่งรถเข็นเพื่อมารับเรือ เมื่อเห็นสภาพเรือที่ซ่อมแซมเสร็จครั้งแรกถึงกับตะลึงเงียบงันไปครู่ใหญ่ก่อนยิ้มร่าจนน้ำตาคลอ พร้อมกล่าวว่า "เรือพระราชินี" ก่อนพร่ำชมไม่ขาดระยะว่า

"ดีโว้ย สวยจริงสวยเสียจนไม่กล้าใช้เลย"

คำคมของปู่เย็น

“ดูแต่หอยซิ ไม่มีมือไม่มีตีนมันยังหากินเองได้ ประสาอะไรกับคนมีมือมีเท้าหากินเองไม่ได้ก็อายหอย”

“ขายอย่าให้แพง คนเขาจะได้กินลง ฉันขาย [ปลาที่ปู่เย็นหาได้] ถูกๆ เอาไปเถอะ ซื้อไปแกงให้พอหม้อ”

“กินฟรีได้ แต่ไม่อยากกิน เกรงใจ ไม่เอา อาย ของเขาซื้อเขาขายไหนต้องตัก ไหนต้องล้าง”

“มีก็กิน ไม่มีก็ไม่กิน ไม่ขอใคร คนเราอดตาย หายาก ถ้าไม่เจ็บไม่ไข้”

“ชีวิตคนก็เหมือนสะพาน มีขึ้น มีลง มีสูง มีต่ำ พอสุดท้าย ก็ตาย”

พระมหากรุณาธิคุณต่อ นายคริสโตเฟอร์ แจ็ค เบญจกุล

คริส หนุ่มอารมณ์ดีที่ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เขาก็มองโลกในแง่ดีเสมอ โดยเฉพาะเรื่องการทำความดี บอกว่า “ถึงผมจะโดนรถชนจากการลงไปช่วยเหลือคน ก็ไม่ทำให้ผมท้อที่จะทำความดี ผมคิดว่าอย่างน้อยเรื่องของผมจะทำให้คนที่เมาแล้วขับฉุกใจคิดซักนิดว่าถ้าคุณเมาแล้วขับ คุณจะทำให้คนอื่นเดือดร้อน เหตุการณ์ครั้งนี้ยังทำให้ผมได้โอกาสที่ดีที่สุดในชีวิต นั่นคือผมได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ”

คริสเล่าว่า “ครอบครัวของผมได้รับโอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระนางเจ้าฯ ทุกปี และท่านยังรับผมเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ผมเป็นพสกนิกรเล็กๆ คนหนึ่งแต่ผมได้โอกาสนี้ เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก ผมตั้งใจที่จะทำความดีต่อไป โดยมีคุณพ่อกับคุณแม่เป็นตัวอย่าง คุณพ่อผมมีน้ำใจมาก เวลาขับรถผ่านแถวบ้านก็จะเปิดกระจกถามว่าจะไปไหน ถ้าไปทางเดียวกันได้ก็จะชวนไปด้วยกัน คุณพ่อบอกว่าถ้าเราทำดีแล้วสบายใจ สุขใจก็ทำต่อไป แล้วความดีจะกลับมาหาตัวเราเอง แต่ถ้าใครทำไม่ดี สิ่งไม่ดีก็จะกลับมาหาเช่นกัน”

คริส อดีตศิลปินดาราและคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ กล่าวว่า “ผมยังคงระลึกและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสมอ พระองค์ทรงเป็นแรงบันดาลใจและกำลังใจให้ผมสามารถกลับมาเดินได้อย่างคล่องแคล่วอีกครั้งหลังจากประสบอุบัติเหตุ ทรงลูบศีรษะผมและมีรับสั่งว่าขอให้หายไวๆ นะคะ ผมยังคงจดจำได้เป็นอย่างดี และขณะนี้ผมก็หายดีเกือบร้อยละ ๙๕” คริสเล่าว่าวันที่คริสป่วยได้เข้าเฝ้า พระองค์ท่านเอาพระหัตถ์มาลูบหัวคริส และรับสั่งว่า *“หายเร็วนะคะคุณคริส ปีหน้าต้องเดินได้นะคะ ต้องแข็งแรงกว่านี้”* หลังจากได้รับพระราชทานกำลังใจวันนั้น คริสก็ดีขึ้นเป็นลำดับ

คริส ได้เข้าพิธีอุปสมบท ตอนอายุ ๓๑ ปีที่วัดเชิงเลน ต.ท่าอิฐ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๔๒ โดยมีพระครูนนทวีราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดบางบัวทอง เป็นพระอุปัชฌาย์ โดยได้ฉายาว่า สุทธสัทโธ แปลว่าผู้มีศรัทธาบริสุทธิ์แล้ว การอุปสมบทครั้งนี้เป็นไปอย่างเรียบง่าย มีเฉพาะคนภายในครอบครัวมาร่วมงาน อาทิ นางเอพริล เบญจกุล มารดาชาวอเมริกัน และญาติพี่น้องประมาณ ๑๐ กว่าคนมาร่วมงาน หลังจากการทำพิธีบวชเสร็จ พระคริสโตเฟอร์ เปิดเผยว่า ความจริงตนนับถือศาสนาคริสต์ แต่ที่มาบวชครั้งนี้ เพราะว่าเคยสัญญากับพ่อก่อนที่ท่านจะเสียชีวิตว่า ถ้าหายป่วยจากอุบัติเหตุอยากจะบวชทดแทนพระคุณให้กับครอบครัว แต่ที่สำคัญสุดคืออยากจะบวชเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงช่วยเหลือให้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ตอนที่เกิดอุบัติเหตุและช่วยเหลือมาจนถึงปัจจุบันนี้ สำหรับการบวชครั้งนี้ คิดว่าอย่างน้อยจะต้องอยู่ให้ได้ ๗ วันขึ้นไป

พระมหากรุณาธิคุณ ต่อครอบครัว ร.ต.ต.กฤตติกุล บุญลือ หรือ"หมวดตี้"

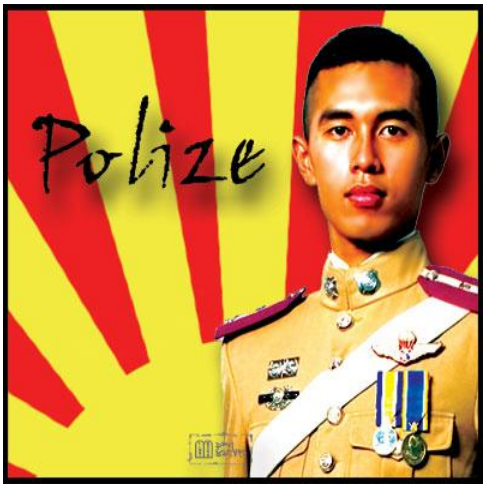

จากเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจตะเวนชายแดนชุดพลร่มพิเศษ ๐๑ ของฐานปฏิบัติการตำรวจตะเวนชายแดน (ตชด.) มว.รพศ.๑ บ้านสันติ ๑ ถูกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบลอบซุ่มโจมตีบนถนนสายเขื่อนบาง-ลางสันติ ๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ขณะออกลาดตระเวนพื้นที่และปะทะกัน เป็นเหตุให้ ร.ต.ต.กฤตติกุล บุญลือ หรือ"หมวดตี้" รอง ผบ.ร้อย ตชด. หน่วยเฉพาะกิจ หน่วยรบพิเศษที่ ๑ ซึ่งเป็นหัวหน้าชุด เสียชีวิตในที่เกิดเหตุ และมีเจ้าหน้าที่บาดเจ็บ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑

หลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้เป็นประธานในพิธีอัญเชิญพระราชหัตถเลขา ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๑ จากพระตำหนักจิตรลดาฯ มอบให้กับ นางพิมพลักษณ์ บุญลือ อาจารย์ประจำโรงเรียนบางปะหัน อ.บางปะหัน จ.พระนครศรีอยุธยา มารดาของ ร.ต.ต.กฤตติกุล บุญลือ หรือหมวดตี้ รองผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน หน่วยเฉพาะกิจ หน่วยรบพิเศษที่ ๑ ซึ่งเสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ โดยพระราชหัตถเลขา ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีข้อความว่า

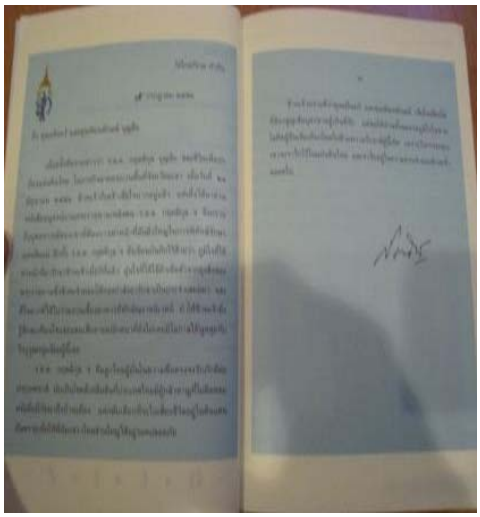

วังไกลกังวล หัวหิน

๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑

ถึงคุณนรินทร์ และคุณพิมพลักษณ์ บุญลือ

เมื่อครั้งที่ทราบข่าวว่า ร.ต.ต.กฤตติกุล บุญลือ สละชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดินไทย ในภารกิจลาดตระเวนพื้นที่จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๑ ข้าพเจ้าก็เศร้าเสียใจมากอยู่แล้ว แต่เมื่อมาได้อ่านหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ร.ต.ต.กฤตติกุล จึงทราบถึงอุดมการณ์ของเขาที่ต้องการทำหน้าที่อันยิ่งใหญ่ในการพิทักษ์รักษาแผ่นดินแม่ อีกทั้ง ร.ต.ต.กฤตติกุล ยังเขียนบันทึกไว้ด้วยว่า ภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่อารักขาข้าพเจ้าเมื่อปีที่แล้ว อุ่นใจที่ได้ใช้ผ้าเช็ดตัวจากถุงสิ่งของพระราชทาน ซึ่งข้าพเจ้ามอบให้กองกำลังอารักขาเป็นประจำเสมอมา และดีใจมากที่ได้ไปร่วมงานเลี้ยงอาหารที่ทักษิณราชนิเวศน์ ทำให้ข้าพเจ้ายิ่งรู้สึกสะเทือนใจ และแสนเสียดายหนักหนาที่ยังไม่เคยมีโอกาสได้พูดคุยกับวีรบุรุษหนุ่มน้อยผู้นี้เลย

ร.ต.ต.กฤตติกุล คือลูกไทยผู้มั่นในความซื่อตรงจงรักภักดีต่อประเทศชาติ นับเป็นโชคดีเหลือล้นที่ประเทศไทยมีผู้กล้าหาญที่ไม่คิดหลบหนีภัย เมื่อมีภัยมาถึงบ้านเมือง แต่กลับเลือกที่จะไปเสี่ยงชีวิตอยู่ในดินแดนอันตราย เพื่อให้พี่น้องชาวไทยส่วนใหญ่ได้อยู่รอดปลอดภัย ข้าพเจ้าทราบดีว่าคุณนรินทร์ และคุณพิมพลักษณ์ เสียใจเพียงใดที่ต้องสูญเสียบุตรชายผู้เป็นที่รัก แต่ขอให้ท่านทั้งสองจงภูมิใจในสายโลหิตผู้ข้นเข้มเต็มเปี่ยมไปด้วยความรักชาติผู้นี้เถิด เพราะวีรกรรมของเขาจารึกไว้ในแผ่นดินไทย และจารึกอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้าตลอดไป

สิริกิติ์

นางพิมพลักษณ์ *กล่าวว่า ไม่ทราบมาก่อนว่าจะได้รับพระราชหัตถเลขา และรู้สึกดีใจที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชหัตถเลขามาถึงตนเองและครอบครัว แม้บุตรชายจะเสียชีวิตไปแล้ว แต่ก็แสดงให้เห็นว่าสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงเป็นห่วง ซึ่งจากนี้ไปตนเองและสามี ถือได้ว่ามีกำลังใจในการใช้ชีวิตและจะเป็นครูสอนให้เด็กเป็นคนดีต่อไป พร้อมกันนี้ตนเองไม่มีสิ่งใดจะทดแทนพระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้ ขอเพียงแต่ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุก*พระองค์ทรงมีพระพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง

พระมหากรุณาธิคุณ ต่อ ด.ช.เคอิโงะ ซาโต

ด.ช.เคอิโงะ หรือ เคโงะ ซาโต วัย ๙ ขวบ นักเรียน ชั้น ป.๔ โรงเรียนอนุบาลเมือง (ท่าหลวงสงเคราะห์) อ.เมืองพิจิตร ซึ่งมารดาเสียชีวิต และอาศัยอยู่กับป้า อาชีพขายไก่ย่างฐานะยากจน หาเลี้ยงตัวเองด้วยการขายอาหารเลี้ยงปลาหน้าวิหารหลวงพ่อเพชร วัดท่าหลวง อ.เมืองพิจิตร ได้นำรูปถ่ายของบิดา เพื่อตามหากับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อสืบหาเบาะแสของบิดาบังเกิดเกล้า

จากเรื่องราวดังกล่าวความได้ทราบถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์และรับสั่งให้ท่านผู้หญิงจรุงจิตต์ ทีขะระ รองราชเลขานุการในพระองค์ สอบถามถึงการให้ความช่วยเหลือ ด.ช.เคอิโงะ และความคืบหน้าการติดตามหาบิดาบังเกิดเกล้า และให้รายงานผลการติดตามค้นหา เพื่อทราบถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร ได้กราบบังคมทูลผ่านท่านผู้หญิงจรุงจิตต์ เพื่อทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า มีหลายหน่วยงานราชการและเอกชนใน จ.พิจิตร ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือทั้งเรื่องทุนการศึกษา สภาพความเป็นอยู่ รวมไปถึงการติดตามค้นหาบิดา ด.ช.เคอิโงะ อย่างเต็มที่

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ทำให้ ด.ช.เคอิโงะ รู้สึกปลาบปลื้มปีติ และดีใจมาก ที่ทรงมีพระเมตตาในการให้ความช่วยเหลือ จึงขอสัญญาว่าจะเป็นเด็กดีของสังคม และโตขึ้นจะเป็นพลเมืองดีของประเทศไทย ที่ถึงแม้ว่าชื่อจะเป็นชาวญี่ปุ่น แต่ตนก็เป็นคนไทย และจะไม่ลืมแผ่นดินเกิดเด็ดขาด

วันแม่แห่งชาติ

วันแม่แห่งชาติตรงกับวันที่ ๑๒ สิงหาคมของทุกปี เป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยเริ่มเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยคณะกรรมการอำนวยการสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จนถึงปัจจุบัน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในวันแม่คือ ดอกมะลิ ซึ่งมีสีขาวบริสุทธิ์ ส่งกลิ่นหอมไปไกลและหอมได้นาน อีกทั้งยังออกดอกได้ตลอดทั้งปี เปรียบได้กับความรักอันบริสุทธิ์ของแม่ที่มีต่อลูกไม่มีวันเสื่อมคลาย

ความเป็นมาของวันแม่แห่งชาติในประเทศไทย

งานวันแม่จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ณ สวนอัมพร โดยกระทรวงสาธารณสุข แต่ช่วงนั้นเกิดสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ทำให้งานวันแม่ในปีต่อมาจึงต้องงดไป เมื่อวิกฤติสงครามสงบลง หลายหน่วยงานได้พยายามให้มีวันแม่ขึ้นมาอีก แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และมีการเปลี่ยนกำหนดวันแม่ไปหลายครั้ง

ต่อมาวันแม่ได้กำหนดเอาวันที่ ๑๕ เมษายน ของทุกปีตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ โดยสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้รับมอบหมายให้จัดงานวันแม่ ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งได้รับความสำเร็จด้วยดีจากการที่ประชาชนให้การสนับสนุน จนสามารถขยายขอบข่ายของงานให้กว้างขวางออกไป มีการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การประกวดคำขวัญวันแม่ การประกวดแม่ของชาติ เพื่อให้เกียรติและตระหนักในความสำคัญของแม่ และเพื่อเพิ่มความสำคัญของวันแม่ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยเหตุนี้งานวันแม่จึงเป็นวันแม่ประจำปีของชาติตามประกาศของรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม

แต่แล้วงานวันแม่ก็ต้องหยุดลงอีกในหลายปีต่อมา เนื่องจากกระทรวงวัฒนธรรมถูกยุบไป ส่งผลให้สภาวัฒนธรรมแห่งชาติซึ่งรับหน้าที่จัดงานวันแม่ขาดผู้สนับสนุน

ต่อมาสมาคมครูคาทอลิกแห่งประเทศไทย ได้จัดงานวันแม่ขึ้นอีกครั้ง ในวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ แต่จัดได้เพียงปีเดียวเท่านั้น

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ คณะกรรมการอำนวยการสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้กำหนดวันแม่ขึ้นใหม่ให้เป็นวันที่แน่นอน โดยถือเอาวันเสด็จพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ของทุกปี เป็น**วันแม่แห่งชาติ** และกำหนดให้ดอกไม้สัญลักษณ์ของวันแม่ คือ ดอกมะลิ นับตั้งแต่นั้นมา

วันแม่ในประเทศต่าง ๆ

ประเทศอื่น ๆ ก็มีการกำหนดวันแม่ไว้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น

อาทิตย์ที่สองของเดือนกุมภาพันธ์	นอร์เวย์
อาทิตย์ที่สี่ในฤดูถือบวชเล็นท์ (มาเทอริง ซันเดย์)	สหราชอาณาจักร, ไอร์แลนด์
๒๑ มีนาคม (วันแรกของฤดูใบไม้ผลิ)	จอร์แดน, ซีเรีย, เลบานอน, อียิปต์
อาทิตย์แรกของเดือนพฤษภาคม	โปรตุเกส, ลิทัวเนีย, สเปน, แอฟริกาใต้, ฮังการี
๘ พฤษภาคม	เกาหลีใต้ (วันผู้ปกครอง)
๑๐ พฤษภาคม	กาตาร์, ซาอุดีอาระเบีย, ประเทศส่วนใหญ่ในทวีปอเมริกาใต้, บาห์เรน, ปากีสถาน, มาเลเซีย, เม็กซิโก, สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์, อินเดีย, โอมาน
อาทิตย์ที่สองของเดือนพฤษภาคม	แคนาดา, สาธารณรัฐประชาชนจีน, ญี่ปุ่น, เดนมาร์ก, ตุรกี, นิวซีแลนด์, เนเธอร์แลนด์, บราซิล, เบลเยียม, เปรู, ฟินแลนด์, เยอรมนี, สิงคโปร์, สหรัฐอเมริกา, ออสเตรเลีย, ออสเตรีย, อิตาลี, ฮ่องกง
อาทิตย์ที่สุดท้ายของเดือนพฤษภาคม	สาธารณรัฐโดมินิกัน, สวีเดน
อาทิตย์แรกของเดือนมิถุนายนหรือ อาทิตย์ที่สุดท้ายของเดือนพฤษภาคม	ฝรั่งเศส
๑๒ สิงหาคม	ไทย (วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ)
๒๘ พฤศจิกายน	รัสเซีย
๒๒ ธันวาคม	อินโดนีเซีย